

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Olomouc 2023

Bc. Petr Burýšek

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Petr Burýšek

SVČ Fokus Nový Jičín před a během epidemie COVID-19

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval sám. Veškeré prameny a odborné zdroje informací, které jsem použil k sepsání této diplomové práce, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a zdrojů.“

V Olomouci dne 20.06.2023

.....

Bc. Petr Burýšek

Poděkování

Děkuji Mgr. Pavlu Neumeisterovi, Ph.D. za odborné vedení, vstřícný přístup, cenné rady a za jeho čas a spolupráci při zpracování mé diplomové práce. Děkuji i mé rodině, která mi byla po celou dobu mého studia na vysoké škole velkou oporou.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Petr Burýšek
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Neumeister, Ph. D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	SVČ Fokus Nový Jičín před a během epidemie COVID-19
Název v angličtině:	SVČ Fokus Nový Jičín before and during the COVID-19 epidemic
Anotace práce:	<p>Tato diplomová práce se zabývá tématem SVČ Fokus Nový Jičín před a během pandemie covid-19. Hlavním cílem je zjistit, zda epidemie covid-19 ovlivnila volnočasové aktivity SVČ Fokus v Novém Jičíně. V teoretické části jsou popsána teoretická východiska volného času včetně historie volného času, funkcí a druhů volného času a organizací spojených s volným časem a pandemií covid-19. Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. V empirické části jsem provedl analýzu dotazníkového šetření, které bylo uskutečněno v rámci zájmových útvarů a příměstského tábora SVČ Fokus Nový Jičín, pomocí grafu a slovního komentáře.</p>
Klíčová slova:	Volný čas, volnočasové aktivity, COVID-19, pandemie, zájmové útvary, středisko volného času.
Anotace v angličtině:	<p>This diploma thesis deals with the topic of SVČ Fokus Nový Jičín before and during the covid-19 pandemic. The main goal is to find out whether the covid-19 epidemic affected the leisure activities of SVČ Fokus in Nové Jičín. The theoretical part describes the theoretical basis of free time, including the history of free time, functions and types of free time, and organizations associated with free time and the covid-19 pandemic. The diploma thesis is divided into a theoretical and an empirical part. In the empirical part, I analyzed the questionnaire survey, which was carried out within the interest units and the suburban SVČ camp Fokus Nový Jičín, using a graph and verbal commentary.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Leisure time, free time activities, COVID-19, pandemic, interest units, leisure center.

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Výzkumný dotazník
Rozsah práce:	82 stran
Jazyk práce:	český

„Po práci, která oslabuje ducha, následuje obyčejně fádňí volný čas.“

Joffre Dumazedier, francouzský sociolog

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VOLNÝ ČAS	13
1.1 VYMEZENÍ POJMU VOLNÝ ČAS	15
1.2 HISTORICKÝ VÝVOJ POJETÍ VOLNÉHO ČASU	16
1.3 VOLNÝ ČAS A JEHO VÝZNAM V ŽIVOTĚ DĚTÍ A MLÁDEŽE	20
1.4 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	21
1.5 DRUHY VOLNÉHO ČASU	25
1.6 STRUKTURA VOLNÉHO ČASU	26
1.7 ÚČASTNÍCI VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT	26
2 POSKYTOVATELÉ VOLNÉHO ČASU	30
2.1 STŘEDISKO VOLNÉHO ČASU	30
2.1.1 Středisko volného času Fokus Nový Jičín	32
2.2 DOMOVY MLÁDEŽE	41
2.3 ŠKOLNÍ KLUB	41
2.4 ŠKOLNÍ DRUŽINA	42
3 PANDEMIE COVID-19 V KONTEXTU VOLNÉHO ČASU DĚTÍ A MLÁDEŽE	44
3.1 VÝVOJ A PRŮBĚH PANDEMIE COVID-19.....	45
3.2 VOLNÝ ČAS DĚTÍ A DOPADY PANDEMIE NA VOLNÝ ČAS DĚTÍ BĚHEM PANDEMIE COVID-19.....	46
3.3 TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU POMOCÍ VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT BĚHEM PANDEMIE COVID-19.....	49
II EMPIRICKÁ ČÁST	50
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	51
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍLE VÝZKUMU	51
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	51
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	52
4.4 ORGANIZACE VÝZKUMU	52
4.5 VÝZKUMNÉ METODY	52
4.6 ANALÝZA A VÝSLEDKY VÝZKUMU	53
ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	76

SEZNAM GRAFŮ	77
SEZNAM PŘÍLOH.....	78

ÚVOD

Středisko Volného Času Fokus představuje významný poskytovatel volnočasových aktivit pro děti a mládež v Novém Jičíně. Jeho role se významně proměňuje v souvislosti s probíhající pandemií covid-19, která měla výrazný dopad na životy lidí po celém světě. Tato práce se zaměřuje na zkoumání vlivu pandemie na volný čas dětí, mládeže a dospělých zejména na roli Střediska Volného Času Fokus během této obtížné doby.

V diplomové práci najdete v první kapitole vymezení pojmu volný čas, jeho historický vývoj a význam v životě dětí a mládeže. Dále se první kapitola zabývá funkcemi volného času, druhy volnočasových aktivit a strukturou volného času.

Druhá kapitola se zaměřuje na samotné poskytovatele volného času. Středisko Volného Času je představeno jako jeden z významných aktérů v oblasti organizace volnočasových aktivit pro děti a mládež. Dále jsou zmiňovány domovy mládeže, školní kluby a školní družiny jako další důležité instituce poskytující možnosti trávení volného času. V samotné podkapitole je také popsáno SVČ Fokus v Novém Jičíně, jeho poslání a celkově informace o SVČ Fokus, aby čtenáři bylo více přiblíženo, jak SVČ Fokus v Novém Jičíně funguje, kolik má účastníků, zaměstnanců apod.

Třetí kapitola se zabývá pandemií covid-19 v kontextu volného času dětí a mládeže. Je zde popsán vývoj a průběh pandemie a její dopady na volný čas. S ohledem na omezení pohybu a sociálního kontaktu jsou diskutovány změny ve způsobu trávení volného času dětí a mládeže během pandemie. Zvláštní důraz je kladen na roli Střediska Volného Času v této obtížné situaci a na způsoby, jak bylo možné adaptovat a poskytovat volnočasové aktivity v době omezení. V následující empirické části je představena metodologie výzkumu. Je zde popsána analýza dotazníkového kvantitativního šetření, kterého bylo provedeno s cílem získat informace o zkušenostech dětí, mládeže a dospělých navštěvujících Středisko Volného Času. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, zda pandemie covid-19 ovlivnila účast na volnočasových aktivitách SVČ Fokus Nový Jičín. Dílčími cíli byly následně:

Zjistit, jak epidemie ovlivnila nabídku a naplněnost zájmových útvarů SVČ.

Zjistit, jak epidemie ovlivnila nabídku a naplněnost táborů SVČ.

Zjistit, jaký měla epidemie covid-19 dopad na volnočasové aktivity dětí, mládeže a dospělých.

Tato práce se v neposlední řadě snaží také přispět k lepšímu porozumění vlivu pandemie na volný čas dětí a mládeže a k diskuzi o důležitosti poskytovatelů volného času, zejména Střediska Volného Času.

Problematikou volného času se z českých autorů nejvíce zabývá trojice Bedřich Hájek, Břetislav Hofbauer a Jiřina Pávková, kteří spolu publikovali několik odborných knih. Ze Slovenska nemohu nezmínit Emíliu Kratochvílovou.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Hartl (1996, s. 29) uvádí, že čas je obecně vnímán jako pojem filozofický. Vždy velmi záleží na jeho subjektivním vnímání a prožívání, a to konkrétním jedincem. Lze jej rozdělit na čas biologický, historický, mentální, reálný, sociální, volný a čas psychologický. Časový interval v lidském životě, se poté může jevit různě, a to nesterjně starým jedincům. Dítě, dospělí anebo staří, tak různě vnímají čas, který prožívají ve svých životních situacích (období radosti, smutku apod.). V životě každého člověka plní volný čas důležitou úlohu. Člověk během svého života vnímá volný čas jinak. Volný čas může člověk vnímat jako čas k regeneraci, odpočinku, seberealizaci, ale také jako prostor a možnost věnovat se v tomto čase zábavě a svým koníčkům. „*Existují autoři, kteří se domnívají, že volný čas vznikl ze životního stylu jistých aristokratických vrstev tradiční civilizace*“ (Dumazedier, 1966, s. 443).

Volný čas, jak popisuje Kratochvílová (2010), jako část dne, ve které se člověk věnuje svým osobním zálibám, v době kdy splnil všechny povinnosti, je to čas, se kterým může zacházet podle svého zvážení. Tento čas obvykle využívá k seberealizaci a rozvoji svých dovedností.

Do volného času nepatří péče o sebe samého (hygiena), spánek, jídlo a další běžné pravidelné každodenní činnosti, což potvrzuje několik autorů: „*Čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovanému práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)*“ (Průcha a kol., 2003).

Kratochvílová (2007) má na mysli volný čas jako čas, který zůstane osobě poté, co splní všechny své povinnosti, následně má tento čas na osobní seberealizaci, to znamená na aktivity podle svého vlastního uvážení a výběru. Pokud mluvíme o dětech respektive žácích středních nebo základních škol je to čas po přípravě do školy, absolvování domácích úkolů a skončení vyučování. Do volného času ovšem nepatří uspokojování takzvaných „fyzilogických potřeb organismu“ jako je například základní hygiena, spánek, jídlo nebo činností spojené s chozením do školy nebo práce. Využití volného času je orientováno především na psychickou a fyzickou regeneraci, odpočinek, rekreaci, hry nebo na vytváření sociálního kontaktu. Autorka se dívá na volný čas jako na nástroj, který potřebuje každé dítě v rámci psychohygieny, protože každé dítě potřebuje odpočinek od povinností.

Podobnou definici volného času uvádí také Hájek a kol. (2008), podle něj lze volný čas také označit jako část lidského života mimo pracovní čas a tzv. vázaný čas. Pracovní čas zahrnuje návštěvu školy a pracovní proces, vázaný čas naopak zahrnuje chod rodiny, péči o děti, či bio-fyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygiena). Volný čas je tedy dobou, kterou má člověk po splnění těchto povinností a potřeb k dispozici pro sebeurčující a sebe vytvářející činnosti. Mezi tyto činnosti Hájek a kol. (2008) zahrnul např.:

- Odpočinek a zábavu
- Rozvoj zájmové sféry
- Účast na veřejném životě
- Zvyšování kvalifikace

V některých případech se také uplatňuje povolný čas, do kterého se řadí činnosti na hranici povinného a vázaného času. Jsou to takové činnosti, které přinášejí člověku radost a zároveň praktický užitek (ruční práce nebo různá kutilství). Volnočasové aktivity se liší obsahem i způsobem a jejich vliv a rozsah prostupuje všechny členy společnosti. Stále častěji budou východiskem pro celkový rozvoj osobnosti, utváření sociálních vztahů a utváření dalších předpokladů pro uplatnění v dospělosti. Stávají se tak celoživotním rozměrem celé populace. Vycházejí přitom z dobrovolnosti účasti a rozhodnutí účastníka, zda vstoupit do volnočasových aktivit a jak se jich případně účastnit (Hájek a kol., 2008).

Knotová (2011), třídí pojetí volného času do tří velkých skupin:

1. Optimistické pojetí (ve volném čase spatřují smysl a cíl života)
2. Skeptické pojetí (neboli kritické, zdůrazňují rizika a negativní stránky volného času)
3. Realistické pojetí (pojetí vycházející z možnosti vytváření hodnot ve volném čase)

Volný čas je důležitý i pro zdravý vývoj psychiky dítěte, což potvrzuje Kratochvílová (2007), která uvádí, že: „*Volný čas je důležitý i z hlediska zdravého psychického vývoje dětí, základními znaky volného času jsou svoboda a volnost. Je to oblast svobodné volby výběru možnosti pro jeho využití v činnosti či nečinnosti. Volný čas má v sobě velký potenciál možností a rozvoje osobnosti, ale také mnohá rizika sociální patologie způsobené negativními vlivy prostředí.*“

Jednoduchou definici vymezil Hájek a kol. (2011), který vysvětluje volný čas jako součást lidského života, do kterého nepatří čas strávený v práci nebo ve škole. Volný čas je podle něj doba, kterou má člověk k dispozici pro sebe a svůj osobní rozvoj.

1.1 Vymezení pojmu volný čas

Pochopení, poznání a zkoumání času prošlo v dějinách lidstva velkými změnami: od rozpoznávání pravidelně se opakujících jevů (den a noc, roční období), přes proměnlivost různých etap života až po pojetí času jako jevu objektivně měřitelného i subjektivně prožívaného. V moderní filozofii je čas spolu s prostorem základní podmínkou každé smyslové zkušenosti: zahrnuje minulost, přítomnost i budoucnost (Hájek a kol., 2008).

V každém historickém období disponovali lidé volným časem. Rozsah a význam volného času se mění současně s materiálními a sociokulturními podmínkami ve společnosti. Význam volného času roste zároveň s jeho rozsahem. Období, které lze považovat za významné u volného času, byla průmyslová revoluce, ve které došlo k jasnému oddělení pracovní doby a volného času. Lidé díky tomu získali prostor pro sebe a svou rodinu, volný čas tím nabyl novou hodnotu (Knotová, 2011).

Volný čas jako veličina, znak osobní svobody, má svou hodnotu pouze ve vztahu k pracovním a mimopracovním činnostem (tato hodnota může, ale nemusí být využita ve prospěch člověka, jeho osobních kvalit). Volný čas mají především ti, kteří se o dítě starají - matka, otec, adoptivní rodiče, zákonní zástupci (kteří rozhodují, s kým si dítě hraje, kde, co si hrát, co číst, na co se dívat v televizi, na co bude pomáhat doma, kdy se setká s chytrými telefony, jaké role těmto zařízením přidělí). Později učitelé ovlivňují volný čas tím, že zadávají spoustu domácích úkolů. Jednotlivci mají v průběhu času největší vliv na volný čas (Knotková, 2022, s. 7).

Čihovský (2002), vymezuje volný čas jako sféru lidské svobody, svobodného rozhodování a svobodné činnosti. Práci charakterizuje jako říši nutnosti a volný čas jako říši svobody.

Vlastní náhled na tuto oblast nabízí také Važanský (2001), který považuje volný čas za dobu, v níž se individuum může nezávisle na veškerých povinnostech výhradně svobodně realizovat a dělat cokoliv, k čemu nejsou nikým nuceni a k čemu zároveň není nuceno ani podvědomě.

Manniová (2004), vymezuje pojem volný čas za „fenomén“ 21. století, který je zároveň velmi podstatnou součástí každodenního života, část života v souvislosti s odpočinkem, uvolněním, vytváření společenských kontaktů, zábavy, regenerace, zájmových a obdobných činností.

Vincejová a Volková (2008, s. 5), chápou volný čas jako „*prostor, ve kterém je jedinec osvobozen od pravidel příkazů a obecně závazných způsobů chování, prostor uplatnění osobitosti každého jedince, svět nenucené aktivity. Tato spontánnost, svoboda projevu zažitá ve volném čase, se pak přenáší i do pracovní činnosti a často se stává zdrojem změn. Míra aktivity ve volném čase hovoří o hodnotách, které člověk upřednostňuje*“.

Jednoznačně můžeme tvrdit, že volný čas dětí a mládeže je prostor, který člověk dobrovolně věnuje regeneraci, odpočinku a zájmovým činnostem podle individuálního výběru a potřeby.

1.2 Historický vývoj pojetí volného času

Způsoby efektivního využití volného času se v minulosti i současnosti liší (Kratochvílová, 2010). Volný čas existuje již od pravěku a jeho pojetí a činnosti se vyvíjely a měnily s vývojem společnosti.

Pravěk

Kollárová & Pavličková (2018) uvádějí, že v nejstarším historickém období, tj. v pravěku, nelze hovořit o specifických volnočasových aktivitách. Vzhledem k tomu, že primární touhou pravěkých lidí bylo přežití, využívali svůj každodenní čas především k získávání potravy a péči o sebe. Čas je často charakterizován obdobími práce a odpočinku, což je forma tempa biologického života člověka.

Starověk

Antická Sparta

Kulturní vlivy ve Spartě a Athénách také ovlivnily vnímání a trávení volného času.

Starověká Sparta

Cílem spartského školství bylo vycvičit válečníky. Účel vzdělání závisel na drilu a výcviku. Pokud Spartané nebyli na vojenských taženích, trávili svůj čas sborovým tancem, hodováním, lovem a gymnastikou. Byli to skutečně muži u bran, pro které byla válka

vítaným odpočinkem od každodenního vojenského výcviku (Kollárová & Pavličková, 2018).

Starověké Řecko a Athény

Vzdělání a výcvik se soustředily na kalokagathii (harmonii mezi tělem a duší). Volný čas byl věnován sebevzdělávání a sebezdokonalování, a to jak fyzickému, tak zejména duševnímu. Podle Szirmaie (2011) byla pro řecké občany právě škola místem odpočinku, konverzace a spontánního získávání vědomostí, opakem práce a povinností. Z toho vyplývá, že vzdělávání a péče o děti byly spojeny s volným časem. V případě dětí měl volný čas do sedmi let podobu hry a poté školy, kde se kladl důraz na kalokagathii (vychovat ideálního člověka fyzicky a duševně harmonického). Již ve starověkém Řecku se mluvilo o volném čase. Stal se součástí obecného života svobodného občana, a to nejen kvůli vzdělávání a výchově. Toto využití spojovali se školami. Významnými osobnostmi tohoto období byli Sokrates, Platón a Aristoteles, kteří kladli důraz na vzdělání a kulturu.

Sokrates se soustředil na člověka, jeho etické problémy a lidské blaho a zdůrazňoval rozvoj ctnosti, což v jeho pojetí znamenalo rozvoj rozumu. Zdůrazňoval sebepoznání, které má širší a hlubší význam. Sebepoznání znamenalo poznání vlastního vnitřního světa, což bylo důležité pro uvědomění si vlastní důležitosti, duchovního zdraví a harmonie mezi vnitřními silami a vnějšími činnostmi. Pro Sokrata bylo naplnění skrze mravní jednání nejvyšším štěstím a mělo být nejvyšší hodnotou, které má být dosaženo neustálým vzděláváním. Jako první použil pojem duše v souvislosti s inteligencí a charakterem. Lidské nedostatky a omezenost chápání považoval za důležité prvky učení (Kollárová & Pavličková, 2018).

Platón byl zastáncem neustálého rozvoje osobnosti a obzorů poznání prostřednictvím aktivního trávení volného času. Rozlišoval pracovní dobou a volný čas a zdůrazňoval význam zážitků z dětství.

Aristoteles rozvinul umění dialektiky jako techniku systematické diskuse a vyvozování závěrů z přijatých názorů. Domníval se, že poznání se odvozuje ze smyslového vnímání a indukce. Proto se domníval, že blahobyt člověka závisí nejen na logickém myšlení a studiu filozofie, ale také na uvažování spočívajícím v mobilizaci vynikajících schopností a dovedností člověka. Podle něj se lidé zabývají myšlením a osobním rozvojem také ve svém volném čase (Kollárová & Pavličková, 2018). Aristoteles věřil, že volný čas je pro lidi

příjemný a vede ke štěstí. Vedle filozofických rozhovorů a řečnických vystoupení kladl důraz také na umění - výtvarné, hudební, divadelní...

Středověk

Křesťanství hrálo ve středověku důležitou a zásadní roli. Obyvatelstvo se dělilo na feudály a poddané, kteří přijímali a šířili křesťanství. Cílem bylo vychovat zbožné věřící. Volnočasové aktivity byly založeny na oddanosti modlitbám a studiu svatého písma, ale existovaly i další formy zábavy.

Studovali sedm svobodných umění (gramatiku, rétoriku, dialektiku, astronomii, aritmetiku, geometrii a hudbu) na univerzitách, které již fungovali (Bologna, Sorbona, Coimbra, Salamanca, Cambridge, Oxford a Praha). Po univerzitních přednáškách se mohli věnovat různým aktivitám. Přestože jim bylo obecně nařízeno vyhýbat se fyzickému cvičení, mnoho studentů se také věnovalo různým sportům (box, zápas, míčové hry, šerm, lov). Povoleny byly také šachy, kostky a karetní hry (Kollárová & Pavličková, 2018). Charakter vzdělávání dívek v klášteře by se dal přičítat k volnočasovým aktivitám - učily se zpívání, zpěvu a ručním pracím (Kratochvílová, 2010).

Renesance a humanismus

Období humanismu a renesance přineslo mnoho objevů a změn v názorech na společnost. Významné objevy v zahraničí, rozvoj astronomie, objev knihtisku a rozvoj kultury a umění. Vzniklo jezuitské školství, které se stalo oblíbeným díky svému soucitnému přístupu ke studentům, uspořádanému režimu a prvkům zajímavých pedagogických koncepcí. Mezi významné představitele humanismu patří např: Thomas Moore, který ve svém díle Utopie, doporučoval, aby ostrované trávili šest hodin denně produktivní prací a volný čas věnovali sebevzdělávání, umění, přednáškám a studiu a navštěvovali společenské hry a koncerty.

Jan Amos Komenský se orientoval na výchovu k lidskosti a všeobecnému vzdělání, stejně jako na vzdělání pro určitou profesi nebo společenskému postavení. Komenský přistupoval ke vzdělání jako ke koncepci s myšlenkou demokratického a univerzálního vzdělávacího obsahu a progresivním pohledem na trávení času s dětmi a mládeží mimo vyučování. Čas žáků Komenský dělil na práci (studium), zábavu (volný čas, odpočinek) a spánek. Důležitou součástí volného času byla hra, která sloužila jako duševní osvěžení při plnění školních povinností. Komenský dělil hru na hry pohybové - užitečné pro tělesné

zdraví, cvičení a vycházky do přírody; hry námětové - vycházející z přirozených životních situací a pozorování přírody; hry stolní – doporučoval šachy a naopak nedoporučoval hru s kostky nebo s karty; hry divadelní - zdůrazňoval jejich význam pro učení a procvičování učiva, rozvoj duševních kompetencí, motivaci k vyšším cílům, ale i výchovu (Kollárová & Pavličková, 2018).

Jean-Jacques Rousseau zdůrazňuje význam výchovy dětí v přírodě a trávení volného času. Johann Henrich Pestalozzi obhájí výchovu v přírodě jako cestu ke štěstí, a to nejprve v domácnosti, poté ve vzdělávání a nakonec v zaměstnání, protože přirozené a základní potřeby se postupně naplňují s tím, jak člověk stárne. Podle Lenča (2010) zůstalo vzdělávání výsadou mocných jako způsob vyplnění volného času. S volným časem jsou spojováni také François Rabelais a John Lock, kteří kladli důraz na zdravý životní styl, odmítali omezování svobody dětí a představili nový vzdělávací program, a Vittorino da Feltre, který založil „Dům radosti“ v Mantově.

Období osvícenství

Osvícenství jako kulturní a filozofické hnutí se vyznačuje empirismem, racionalismem a filantropií. Důraz byl kladen na vzdělání, tělesnou výchovu, pracovní přípravu a sexuální výchovu. Školy se nacházely v přírodním prostředí a byl kladen důraz na mimoškolní život, hry v terénu a cestování. Školský zákon z roku 1777, Ratio educationis, věnuje zvláštní pozornost a přínos mimoškolním aktivitám dětí a mládeže.

18. a 19. století

Rozvoj zemědělství, řemesel a šíření pokrokových myšlenek si vyžádaly kulturní, politické a národnostní změny. V této souvislosti se téměř všechny názory na volnočasové aktivity, včetně těch šturovských, začaly orientovat na vzdělávání široké veřejnosti a rozvoj tvořivosti duše. K tomu směřovalo i zakládání různých institucí, jako byly nedělní školy, čítárny, knihovny, různé spolky a vydávání novin. Samuel Ormis uvádí, že hra je základní činností dětí, velmi důležitou pro zdravý rozvoj jejich osobnosti a měla by být využívána jak ve školním, tak v mimoškolním čase (Kollárová & Pavličková, 2018).

20. století.

Se změnami práce, životním stylu a industrializace byly spojeny s počátkem modernějšího chápání volného času. Vznikly řídicí orgány zaměřené na výchovu mladých

lidí mimo vyučování: Na počátku 20. století byly založeny skautské spolky a také spolky jako Orel a Sokol, které se zaměřovaly na relaxaci a tělesnou výchovu dětí, mládeže i dospělých. Po druhé světové válce se pojetí volného času v Evropě utvářelo ve třech fázích:

1. Bezprostředně po druhé světové válce až do 50. let 20. století: převládala orientace na reprodukci lidské práce s důrazem na regenerační, rekreační a regenerační funkce volného času
2. 60. až 70. léta 20. století: typické byly konzumní formy volného času. Volný čas se trávil utrácením peněz, cestováním, televizí, módou atd. Školská politika měla stále větší tendenci integrovat výchovně vzdělávací procesy školních a mimoškolních institucí. V rámci systému devítileté základní školy byly zřízeny školní družiny pro 1. až 5. ročník a 5. až 9. ročník.
3. 80. léta: Do popředí se dostala myšlenka, že čas by měl být využíván intenzivněji a uvědoměleji. To vedlo k většímu zaměření na vzdělávání a vyšší vzdělání pedagogů.

Michel Damay – napsal jednu z nejobsáhlejších studií o volném čase dětí a dospívajících publikovaná před druhou světovou válkou. Po druhé světové válce se Joffre Dumazedier zaměřil na psychologické aspekty volného času a vliv práce. Kladl důraz na rozvoj intelektuální zvědavosti, umění, fyzické aspekty osobnosti, tvořivost a vzdělávání a na poskytování zábavy a rozptýlení prostřednictvím her, divadla a kina.

Alexander Kaminsky identifikoval tři hlavní způsoby realizace volného času: rekreaci, zábavu a aktivity budující charakter (vzdělávací, veřejné a amatérské aktivity).

Roger Su upozornil na funkce volného času:

- psychologické (relaxace, zábava, rozvoj),
- sociální (socializace, symbolické členství v sociálních skupinách),
- terapeutické
- ekonomické (pozitivní vliv na profesní kariéru, chápání volného času jako přežívání) (Kollárová & Pavličková, 2018).

Radikální změny spojené s pluralitou a demokracií začaly až po roce 1989.

1.3 Volný čas a jeho význam v životě dětí a mládeže

Volný čas dětí a mládeže má své zvláštnosti. Od volného času dospělých se většinou liší:

- rozsahem,
- obsahem,
- mírou samostatnosti,
- nezbytností pedagogického ovlivňování.

Děti mají většinou více volného času než dospělí. Existují však i děti trpící nedostatkem volného času. Mezi dětmi jsou však jedinci, kteří mají volného času nadbytek a neumí jej vhodně vyplnit. Obsah volného času odpovídá věkovým individuálním zvláštnostem. Aktivity dětí a mládeže jsou většinou pestřejší než u dospělých. Míra samostatnosti také závisí na věku dítěte, jeho psychické i fyzické vyspělosti, na rodinném prostředí a nabídce volného času v regionu. Děti tráví volný čas v různých prostředích: domov, škola, zařízení pro výchovu mimo vyučování, veřejná prostranství. Všechny uvedené druhy mají své výhody i nevýhody (Pávková a kol., 2008).

Volný čas, jeho význam a jak jej děti tráví je ovlivněno mnoha faktory. Tyto faktory vymezuje Pospíšilová (2010) a patří mezi ně:

- Rodina (děti v ní pak získávají návyky jak k volnému času přistupovat a jak jej trávit)
- Škola (do oblasti volného času zasahuje škola hlavně svými aktivitami, které se uskutečňují mimo výuku, takové aktivity jsou zajišťovány školní družinou a školními kluby)
- Sdružování dětí (na základě společných myšlenek a hodnot se utvářejí různé skupinky, ve kterých poté dochází k formování dítěte)
- Zařízení volného času (mají stanovená výchovná a vzdělávací struktur, organizaci a vyškolené zaměstnance).

1.4 Funkce volného času

Volný čas a jeho funkce jsou často recenzována ve dvou rovinách (společenské funkce a funkce významné pro člověka). Funkce volného času vyčlenilo mnoho významných autorů. Veškerá známá členění funkcí volného času vztahují funkce ke společnosti nebo k individu. Rozdíly ve členění funkcí volného času, se u autorů liší především v jejich profilaci, tedy pokud v centru jejich zájmu je spíše vztah společnosti a volného času, nebo volný čas jako prostor člověka pro svobodnou volbu činností a v poslední řadě vztah volného času a životního způsobu. Jakmile dojde na vymezení jednotlivých funkcí, prolíná se také to, zda se jedná o optimistické, kritické či realistické přístupy k možnostem volného času.

Rozeznávání různých funkcí předvádí, že některé jsou více vymezením významu volného času, zatímco jiné tvoří tutoriály k tomu co a jak podpořit a zlepšit z hlediska působení volného času (Knotová, 2011).

Volný čas je důležitý v mnoha složkách lidského života jako jeho nedílná součást, a to bez ohledu na věk. Pro lidi je důležitý zejména z hlediska regenerace, odpočinku, rekreace, sociálních kontaktů a seberealizace v oblastech zájmu. Volný čas proto plní různé funkce, na kterých by se měla společnost a volnočasové vzdělávání aktivně podílet. Tyto funkce definovala řada odborníků. I v této oblasti se však jejich jednotlivé kategorie do jisté míry liší: Dumazedier (in Kratochvílová, 2010) definuje hlavní funkce volného času jako odpočinek, rekreaci a rozvoj osobnosti. Na jeho názor později navázali slovenští a čeští sociologové jako Fillipcová (1966), Lokajíčková (1974) a Bláha (1972) a nyní na něj navazuje Kratochvílová (2010).

Na základě různých odborných studií a prací o volném čase, vymezují funkce volného času následovně:

1. Zdravotně - hygienická funkce

Známa také jako kompenzační či odpočinková funkce. Kompenzuje pracovní a studijní zátěž, kterou pro žáky představuje školní výuka a další školní a domácí úkoly. Zahrnuje také činnosti, které hrají roli při obnově fyzických a duševních sil, a přispívají tak ke zdravému tělesnému a duševnímu vývoji jedince. Podle Babiakové a kol. (2007) tato funkce zahrnuje především dodržování zásad duševního zdraví a střídání různých forem činnosti. To znamená řádné střídání práce a odpočinku, povinných a dobrovolných činností. Z hlediska duševního zdraví je důležitá existence volného času. Příliš málo příležitostí k odpočinku, pracovní zátěž a mnoho povinností, které nelze kompenzovat, ve spojení s nedostatkem volného času, mohou mít z dlouhodobého hlediska významný dopad na fyzické a duševní zdraví.

2. Formativně - výchovná funkce

Možnost projevu ovlivňovat utváření osobnosti, rozvoj jejích potřeb, zájmů, schopností, návyků, motivací, kreativity, výchovy k mravním kvalitám charakteru, kladných vztahů k hodnotám (včetně vztahů k volnému času) a hodnoty orientace, k čemu jsou lepší podmínky ve volném čase a výuce. Základním smyslem je vytvoření správných podmínek pro seberealizaci a rozvoj osobnosti ve volném čase. V tom je největší společenský a vzdělávací význam vlivu výchovy ve volném čase (Kocová, 2011). Jde o vytváření možností ovlivňovat

utváření a rozvoj osobnosti včetně jejích potřeb, zájmů, schopností, návyků, kreativity, morálky a hodnot. Tato funkce je však omezena faktory, jako je věk, pohlaví a zdravotní stav.

3. Vzdělávací funkce

V rámci volného času se vytvářejí také prostory pro vzdělávání. Umožňuje člověku přístup k velkému množství informací z různých oblastí společenského života, vědy, kultury a techniky. Podle Kocové (2011) může výchovný proces probíhat formou skupinové práce, poradenství, poradenské činnosti, soutěží, olympiád, středoškolského vzdělávání a dalších aktivit. Může být také realizován individuálně prostřednictvím osobní přípravy na profesní činnost.

4. Seberealizační funkce

Tato funkce představuje chápání volného času jako prostoru pro uspokojování a rozvoj individuálních potřeb, zájmů, sklonů a schopností. Její podstatou je široká škála volnočasových aktivit, které lidé dobrovolně, ochotně a dle svého výběru podnikají, kde mají možnost projevit své aspirace, představy a osobní schopnosti. Kratochvílová (2010) uvádí, že lidé se mohou seberealizovat v zájmových činnostech, které mají dvě charakteristiky - pozitivní a negativní. Důležitým bodem, na který Kratochvílová (2010) upozorňuje, je, že seberealizace může být pojmána negativně, například zapojením se do nevhodného protispolečenského chování, za cenu zisku uznání.

5. Socializační funkce

Nazývaná také společenská funkce, představuje socializaci člověka, jeho začlenění do společnosti, aktivní účast ve společnosti, skupinách, různých vztazích a přijetí role, kterou hraje. Socializační funkce spočívá ve vytváření podmínek pro utváření vzájemných vztahů prostřednictvím aktivit, výletů, her, soutěží, diskusí, zájmových skupin apod. Prostřednictvím socializace mají lidé možnost osvojit si společenské normy a vzorce chování, ale existují i příležitosti k sociálnímu učení v přirozených aspektech života.

6. Preventivní funkce

Účinná ochrana před konzumem a trávením volného času, pozitivními ambicemi, negativními společenskými jevy, osobními přáními před konzumem a trávením volného

času, pozitivními ambicemi, negativními společenskými jevy tím, že poskytuje různé možnosti zajímavých návrhů smysluplného využití volného času a dalších aktivit, zábavy, rekreace ve společensky vhodném obsahu a formách, spočívajících v možnostech naplnění přání (Kocová, 2011). V důsledku toho lze předcházet sociálně patologickým jevům. Typickými příklady jsou kriminalita, zneužívání drog a alkoholu a šikana. Nejohroženější věkovou skupinou jsou mladí lidé. Nejúčinnější prevencí pro tuto věkovou skupinu je primární prevence, která probíhá ve volném čase jako součást vzdělávání. Důležitým předpokladem prevence u dětí je však vytvoření dostatečných příležitostí pro využívání volného času jako něčeho hodnotného a formování správného postoje k volnému času z hlediska osobních a společenských hodnot (Hasajová & Hrkotová, 2014).

Volný čas hraje v životě člověka důležitou a zvláštní roli, a to bez ohledu na jeho věk. Je nepochybně důležitou a nedílnou součástí života jedince, neboť je to čas pro spánek, odpočinek, duševní a tělesnou regeneraci, zábavu, setkávání s přáteli, seberealizaci, potřeby a zájmy (Kratochvílová, 2010). Volný čas je tedy důležitou součástí života člověka, neboť slouží k odpočinku, duševnímu a tělesnému posílení, zábavě, sebe rozvoji či seberealizaci. Volný čas poskytuje prostor, kde může člověk rozvíjet své nadání a zájmy a zároveň zlepšovat své sociální dovednosti a poznávat hodnoty a normy společnosti.

Rojek (2005), vymezil čtyři funkce volného času, které často považujeme za zajímavé a inspirující, jelikož jeho vymezení se výrazně odlišuje od tradičních funkcí.

- a) Funkce manipulativní (volný čas jako prostředek sociální stratifikace)
- b) Funkce regulativní (volný čas reguluje životní styly a způsoby)
- c) Funkce identitní (volný čas slouží k sociální exkluzi nebo inkluzi např. možnost členství v zájmovém sdružení)
- d) Funkce mobilizační (volný čas vytváří prostor pro opozici vůči tlaku společnosti)

Volný čas je v životě člověka důležitou součástí a plním v něm určité funkce. Ani v jedné z výše uvedených členění nenajdeme základní funkce, které jsou všem jistě dobře známá. Takovými funkcemi jsou odpočinková, zábavná, kompenzační a ojedinelé také funkce sociální, která je důležitá hlavně pro období dospívání (Žumárová, 2015).

1.5 Druhy volného času

Volný čas a aktivity s ním spojené jsou jednou z podstatných oblastí lidského života. Volný čas ovlivňuje děti a mládež především v rámci pedagogiky. Důvodem této nápravy lze spatřovat v tom, že děti nemají dostatek zkušeností k dosažení určitého stupně zralosti či připravenosti a nedokážou se orientovat v zájmových oblastech aktivit. Děti a dospívající proto potřebují systematické vedení. Nezbytnou podmínkou pro jeho účinnost je, aby takové vedení bylo nenásilné, aby bylo dostatek aktivit pro děti a mládež, a hlavně aby účast na těchto aktivitách byla dobrovolná. Celkový čas člověka dnes můžeme rozdělit podle činností, kterým se věnuje. Pro děti a dospívající je to školní čas (doba, kdy je dítě ve školce nebo škole), pro dospělé je to pracovní doba (čas strávený placenou prací) a nepracovní čas. Nepracovní čas obsahuje také čas volný a vázaný, který je nutný pro realizaci biologických potřeb (spánek, čas k příjmu potravy), rodinných potřeb (čas strávený s rodinou) a ostatních potřeb (dojíždění do školy) (Hájek a kol., 2008).

Šerák (2009) ve své knize uvádí, že všechn čas, který má člověk k dispozici, lze rozdělit na pracovní, vázaný a povolný či volný čas. Pracovní čas chápeme jako čas, ve kterém vykonáváme nějakou práci. Čas vázaný je čas, ve kterém člověk věnuje péči svojí osobě (hygiena, spánek, stravování atd.). Čas volný, je naopak čas, ve kterém se člověk věnuje svým zálibám a koníčkům (sport, cestování atd.). Volný čas lze rozvinout, pokud jej rozdělíme podle druhu činnosti na čas odpočinkový, rekreační a zájmový. Odpočinkový čas tvoří nenáročné a psychicky klidné aktivity. Rekreační čas je věnován rekreacím a zájmový čas je tvořen aktivitami zaměřené na rozvoj individuálních potřeb.

Sak s Kolesárovou (2004), rozdělili volný čas na tři základní typy:

1. Denní volný čas: druh tohoto volného času je do jisté míry osobní záležitostí každého jednotlivce, zejména proto, že závisí na pracovní době. Během dne je to jen krátká doba, obvykle přestávka po odchodu z práce.
2. Víkend: představuje pro většinu lidí dva dny volna a lze je využít, jak podle vlastních potřeb. Aktivity, které se konají o víkendech, většinou nemají pouze relaxační charakter.
3. Dovolena: základní funkce volného času bývají rozebrány během dovolené. Možnosti trávení dovolené se liší podle potřeb člověka, ale nejčastěji je dovolena

využívána k relaxaci, vzdělávání a osobní zábavě. Často se o stráveném času na dovolených mění původní nebo převažující životní styl.

1.6 Struktura volného času

Důležitou úlohu ve vymezení struktury volného času sehrál Robert Stebbins (2007), který rozdělil volný čas na vážný, nevážný (příležitostný) a projektový volný čas. Vážný volný čas považuje za systematickou snahu amatéra nebo zapáleného člověka o určitou volnočasovou aktivitu, která je jim chápána jako zajímavá a zároveň mu taková aktivita dává šanci najít kariéru, ve které by uplatnil získané speciální dovednosti, znalosti a zkušenosti. Nevážný neboli příležitostný volný čas považuje za krátkodobou zájmovou aktivitu, která ihned zajistí vnitřní uspokojení a vyžaduje pouze malou nebo dokonce žádnou přípravu. Jako krátkodobou, přiměřeně komplikovanou nebo příležitostnou kreativní volnočasovou aktivitu, řadí k projektově založenému volnému času.

Pro posouzení podílu volného času v našem životě je užitečné vztáhnout jej k celkovému času, který máme k dispozici. Počet činností, které za den vykonáme, lze rozdělit do skupin podle určitých charakteristik: To platí pro časový úsek dne a delší časové úseky následující modifikované rozdělení času: den lze rozdělit na pracovní čas, nezbytný nepracovní čas a volný čas. Den lze rozdělit na pracovní dobu, nezbytnou nepracovní dobu a volný čas. Pracovní a nutná mimopracovní doba zahrnuje činnosti, které musíme vykonávat: přibližně osm hodin denně strávíme prací, osm hodin spánkem, dvě hodiny jídlem a udržováním osobní hygieny a nejméně jednu hodinu cestováním. Velkou část mimopracovního času trávíme domácími pracemi. Dnes se o domácnost starají ženy a vychovávají děti. Mnohé studie ukazují, že ženy mají dvakrát až třikrát méně volného času než muži (Slepičková 2005, s. 14).

1.7 Účastníci volnočasových aktivit

Pojem účastník volnočasových aktivit:

Účastníci hrají důležitou roli při výchovném zhodnocování volného času. Za účastníky lze považovat jak děti, tak mladé lidi bez ohledu na jejich věk, sociální a osobní profil a zájmy, ale také dospělé lidi, kteří mezi nimi v tomto čase pracují. Tyto dvě skupiny nejsou od sebe striktně odděleny, ale jedna skupina vyrůstá z té druhé a stává se

rozhodujícím faktorem celého systému, přičemž časem mladí účastníci přebírají roli dobrovolníků a profesionálních pracovníků (Hofbauer & Kaplánek, 2010).

Děti a mladí lidé jako účastníci volnočasových aktivit

Děti a mládež jako účastníci volnočasových aktivit se diferencují podle odlišných hledisek, která se vztahují:

- K jejich individuální charakteristice (např. věk, pohlaví, etnická příslušnost)
- K jejich začlenění v sociálních skupinách (např. v rodině či vrstevnické skupině)
- K obsahu jejich aktivit a zájmových činností
- K uplatňování rolí a funkcí účastníka volného času, včetně míry participace

Mnohostrannost těchto aspektů je dále posílena výběrem obsahu a způsobem jeho realizace, což pomáhá dětem (mladým lidem), aby si v tomto ohledu mohli vybrat z různých možností a stali se aktéry, kteří musí jednat informovaně, výchovně a odpovědně (Hofbauer & Kaplánek, 2010).

Hofbauer s Kaplánkem (2010), vymezily aspekty, odlišující účastníky volného času:

a) Věk

Věkové rozpětí účastníků volnočasových aktivit je nyní širší v obou směrech. Účast dětí předškolního věku odráží zrychlení jejich fyzického, psychického a sociálního vývoje, což jim umožňuje zvládat mnohem větší nároky na čas, obsah a trávení volného času v mladším věku než kdykoli dříve. V posledních letech se tak otevřel prostor pro konkrétnější analýzu tohoto vývoje a jeho příčin, což má za následek nové a náročnější podněty pro proces rozvoje osobnosti dětí a mládeže, který se zrychluje směrem ke stále mladšímu věku.

b) Zájmy a zapojení členů obou pohlaví

Rozdíly mezi muži a ženami v dětství lze částečně pozorovat i v pozdějším věku. Zároveň však lze rozdíly pozorovat i v dospělosti v některých oblastech volnočasových aktivit. Příslušnice ženského pohlaví se nyní věnují sportům (vzpírání, zápas, box) a tradičním sportům (běh na dlouhé tratě až po maraton, skok o tyči, hod kladivem), které byly dříve dostupné pouze mužům.

c) Etnická příslušnost účastníků

Etnický původ účastníků volnočasových aktivit nabývá na významu v souvislosti se současnou demografickou strukturou Evropy a rostoucí migrací z různých částí světa do evropských zemí. Volnočasové aktivity pomáhají současným etnickým menšinám zachovávat jejich národní a kulturní tradice a udržovat jejich národní a etnickou identitu a zároveň vyžadují připravenost různých etnických skupin v rámci jedné společnosti spolupracovat a koexistovat na základě společného demokratického občanství. Výzvy pro multikulturní výchovu mají v různých evropských zemích různou podobu, např. přistěhovalci z Maghrebu a černé Afriky ve Francii, turecká menšina v Německu, přistěhovalci z bývalých kolonií v Nizozemsku a Romové u nás.

d) Cíle, požadavky a nároky

Děti a mladí lidé se během svého individuálního vývoje věnují volnočasovým aktivitám s různými cíli, obsahovými požadavky a výchovnými nároky (např. zájmové, participační, veřejně prospěšné). Někdy však nenajdou oporu na žádném z ostrovů tohoto rozsáhlého, divokého a zdánlivě nekonečného prostoru a svůj volný čas promarní nahodilým a bezcílným pohybem. Nemusí mít energii na společnou práci a nemusí hledat a nacházet aktivity, které by vyhovovaly jejich individuálním schopnostem a motivacím. Volný čas zůstává prostorem, který je široce otevřený pro podnětné prostředí a pozitivní motivaci.

e) Sociální role

Děti a mladí lidé hrají ve svém volném čase a během něj různé sociální role, které pomáhají rozlišovat funkci, obsah a prezentaci aktivit. Počínaje domácím prostředím se dítě zapojuje do činností, které rozpoznává, přijímá a postupně si je osvojuje. Nejpriznivější pro jeho rozvoj je přiměřená a trvalá pozornost, která odhaluje a rozvíjí jeho schopnosti a vede ho ke spontánnímu výběru činností a k dlouhodobé účasti na nich přirozeným a nenásilným způsobem. Je proto nežádoucí, aby dospělí diktovali "každý jeho pohyb ve volném čase" nebo mu naopak věnovali pozornost nahodilou či žádnou. V průběhu účasti na činnosti se účastníci učí naslouchat různým názorům a společně se rozhodovat, řídit se rozhodnutími ostatních účastníků nebo činnost vykonávat. Demokratické společnosti by měly v tomto ohledu pracovat na rozvoji tak, aby počáteční rozpor mezi potřebami, podmínkami a možnostmi volnočasových aktivit a skutečným rozvojem dětí a mladých lidí byl co nejmenší a umožňoval účast všem.

f) Míra participace

Pedagogika volného času by také měla brát v úvahu, že děti a mladí lidé se účastní aktivit různými způsoby a na různých úrovních. Zejména v počátcích se mohou účastnit spontánních aktivit a příležitostných akcí jako nahodilí diváci nebo pasivní účastníci. Jakmile se u nich vyvine trvalejší zájem, stávají se z nich znalí diváci sportovních a kulturních akcí. V případě pozitivního vývoje směřuje i tato oblast k větší účasti. Tak se z člověka, který byl dříve divákem nebo plnil návrhy a požadavky druhých, stává zainteresovaný, spontánní a cílevědomý účastník, který inspiruje, organizuje a mobilizuje aktivity svých vrstevníků.

V těchto různých kontextech se účastníci učí budovat nové a trvalé vztahy i osobní vztahy, překračovat hranice osobních zájmů a perspektiv, brát v úvahu názory a zkušenosti ostatních, komunikovat a spolupracovat s ostatními a jednat ve prospěch ostatních. Takto pojaté volnočasové aktivity poskytují východisko ze spotřeby, která již není jediným smyslem snažení, a umožňují rozkvět tvůrčích schopností všech lidí. Volnočasové aktivity se proto staly předmětem našeho i mezinárodního výzkumu (Hofbauer & Kaplánek, 2010).

2 POSKYTOVATELÉ VOLNÉHO ČASU

Naplnění volného času, poskytují podle školského zákona školská zařízení pro zájmové vzdělávání. Poskytovatelé volného času dle školského zákona tedy jsou střediska volného času, školní družiny a školní kluby (Školský zákon, 2004). Hofbauer (2004, s. 82) uvádí, že volnočasová zařízení se vyznačují definovanými funkcemi, výchovnými a vzdělávacími cíli, určitým stupněm institucionalizace a specializace, organizačními strukturami a prostorovým a materiálním vybavením. Volnočasová zařízení pomáhají dětem a mládeži odpovídat na otázky, jak úspěšně prožít dětství a dospívání a jak se připravit na dospělost.

Instituce, které mohou poskytovat zájmové vzdělávání podle Školského zákona (2004), jsou součástí vzdělávacího systému České republiky. V závislosti na účelu svého zřízení obvykle poskytují vzdělávací, výchovné, zájmové a tematické volnočasové aktivity. Samozřejmě by měly zajišťovat osvětovou činnost nejen pro žáky, ale i pro všechny účastníky zájmového vzdělávání a pedagogické pracovníky. Úkolem těchto organizací je přijmout všechny zájemce a to bez ohledu na pohlaví, národnost, rasu nebo náboženské přesvědčení. Posláním těchto institucí je zajistit smysluplné využití volného času pro všechny věkové skupiny a napomáhat prevenci šíření společensky chorobných jevů a nebezpečného chování, zejména mezi dětmi a mládeží (výchova ve volném čase). Pro dosažení cílů této studie je nutné podrobněji představit jednotlivé instituce, zejména střediska volného času.

2.1 Středisko volného času

Podle školského zákona (2004), jsou střediska volného času řazeny spolu se školními kluby a školními družinami mezi školská zařízení, která poskytují zájmové vzdělávání. Svou činnost střediska volného času zaměřují na děti, mládež, ale také na dospělé. Právě proto se stále častěji setkáváme se změnou názvu DDM (domov dětí a mládeže) na SVC (středisko volného času). Tahle stále častější změna je reakcí na fakt, že se zařízení již nespécializují pouze na práci s dětmi a mládeží, ale svou nabídku rozšiřují i mezi dospělé.

U středisek volného času rozlišujeme dva typy:

1. Domovy dětí a mládeže (DDM)
2. Stanice zájmových činností, které jsou nejčastěji specializovány pouze na jednu zájmovou oblast (např. přírodovědné, technické, turistické apod.)

Nejpopulárnějšími formami nabízených aktivit SVČ, jsou pravidelné a příležitostné zájmové činnosti, tábory a příležitostné aktivity rekreačního charakteru. Některá střediska volného času zřizují tzv. volné kluby pro nepravidelnou a neorganizovanou činnost, reagují tak na zvýšený zájem o spontánní aktivity. SVČ také pracují s jedinci se specifickými vzdělávacími potřebami a zároveň podporují jejich začlenění mezi zdravé děti do společnosti. U nadaných dětí podporují jejich schopnosti a talent, pořádáním různých soutěží a turnajů, které je připravují na další studium. Součástí práce středisek volného času je i osvětová činnost, která se uskutečňuje předáváním informací dětem, pedagogům, rodičům a organizace přednášek, seminářů, ukázek aktivit apod. (Bendl a kol. 2015).

Střediska volného času stále více pracují s lidmi všech věkových kategorií. Různé kroužky a aktivity pro předškoláky nebo rodiče s dětmi jsou u veřejnosti oblíbené a přivádějí do těchto zařízení budoucí potenciální klienty. Práce s dospělými, když se dělá dobře, zase posiluje profil organizace a může zvýšit dobré povědomí mezi širokou veřejností. Se členy různých zájmových jednotek jsou často k dispozici dobrovolníci a pomocníci pro jednotlivé aktivity, soutěže, ale i pomocné práce spojené s údržbou táborové základny. V nabídce pro dospělé a seniory najdeme různé kroužky či kurzy, často v reakci na poptávku veřejnosti. Většinou probíhají v pozdních odpoledních a večerních hodinách kvůli pracovním povinnostem dospělých. Obvykle se jedná o různé sportovní aktivity, různé rukodělné činnosti nebo jazykové kroužky, které jsou převážně volnočasového charakteru (SVČ).

Budovy, které by byly postaveny k tomu, aby plnily účel SVČ je málo. Ve většině případů, plní účel SVČ budovy bývalých škol či vil. Základním požadavkem pro zařízení, jakými střediska volného času jsou, platí dostačující velké prostory, které bude možné v případě potřeby účelově obměňovat. U menšího počtu zájmových činností, je vhodné zřizovat specializované pracovny (např. keramické dílny, přírodovědné klubovny apod.). Každé takové zařízení, bude dle jednotlivého zaměření, zvažovat vybavení a určení. Vybavení a zařízení uvnitř SVČ, musí vyhovovat základním požadavkům na hygienu, bezpečnost, ochranu zdraví a využitelnost (Pávková, 2014).

Střediska volného času jsou někdy nesprávně a chybně zaměňována za nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Tato nízkoprahová zařízení jsou však definována zákonem č.

108/2006 Sb., a to dle § 62, kde je uvedeno v odst. 1., že „nizkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně. Tato služba obsahuje tyto základní činnosti – výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti; zprostředkování kontaktu se společenským prostředím; sociálně terapeutické činnosti; pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“

2.1.1 Středisko volného času Fokus Nový Jičín

Středisko volného času Fokus (dále jen SVČ Fokus), je příspěvkovou organizací města Nový Jičín. Hlavní náplní SVČ Fokus, je organizace kroužků a kurzů pro děti, mládež, ale i dospělé. Budova SVČ Fokus před novou výstavbou, měla tři podlaží a byla vystavěna v 70. letech minulého století na místě, kde před 2. sv. válkou stávalo divadlo. Původně budova fungovala jako dům pro pionýry a mládež. Prostory Fokusu jsou v závislosti na finančních prostředcích neustále doplňovány o nová moderní zařízení a vybavení. V první polovině roku 2022 byla dokončena nástavba SVČ Fokus. Na části střechy původní budovy vznikla nástavba, ve které byly postaveny nové multimediální klubovny, kuchyňka, hala, šatny, skladovací prostory a sociální zařízení. Tuto nástavbu lze považovat za největší investici od prvotního postavení budovy. Náklady na stavební práce a vybavení dosáhly téměř na 20 milionů korun (Podžorný, 2022).

Posláním SVČ Fokus je získávat, motivovat a organizovat volnočasové aktivity pro děti, žáky, studenty, dospělé a seniory a poskytovat kvalitní trávení volného času prostřednictvím příležitostných a táborových aktivit v bezpečném prostředí s profesionálním personálem všem potenciálním zájemcům. SVČ Fokus je školská organizace poskytující zájmové vzdělávání lidem všech věkových kategorií v Novém Jičíně a okolí. Podílí se na aktivitách v Moravskoslezském kraji a v některých případech i na celostátní úrovni. Aktivity probíhají převážně v budově SVČ Fokus, ale mohou být provozovány i v pronajatých prostorách podle potřeb dané aktivity (např. školní tělocvičny pro sportovní kroužky) (Podžorný, 2022).

SVČ Fokus své aktivity provozuje ve čtyřech základních oblastech:

- a) pravidelná činnost od posledního týdne v září do posledního týdne v květnu
- b) příležitostná činnost od 1. září do 31. srpna
- c) příprava a organizace soutěží MŠMT
- d) táborová činnost - podzimní, letní táborová činnost (LT s přespáním a mimo město) a jarní (Podžorný, 2022).

Program je nabízen celoročně v základních oblastech SVČ Fokus pracujících s účastníky ve všech oblastech uvedených v zákoně a stanovách (pravidelná činnost, příležitostná činnost, táborová a volnočasová činnost, soutěže, soutěže MŠMT, metodika, praxe studentů a žáků). Spolu s neustálým rozvojem společnosti se vyvíjí i SVČ Fokus. Svou činnost přizpůsobuje zájmům svých klientů a zároveň respektuje pedagogické zásady.

Obsah zájmového vzdělávání SVČ Fokus:

Obsahem mimoškolního vzdělávání je jakákoli lidská činnost, která vede k vytváření klíčových kompetencí. Klíčové kompetence jsou souborem dovedností, znalostí, schopností, vloh, postojů a hodnot, jinými slovy je chápeme jako komplexní "výbavu", kterou žáci (v našem kontextu všechny věkové skupiny) získávají během základního vzdělávání. Toto vybavení jim umožňuje jednat a efektivněji využívat vše, co se naučili (Podžorný, 2022).

Výhodou vzdělávacího procesu v oblasti volného času je, že pro účastníky je obecně nenáročný. To nabízí jedinečnou příležitost rozvíjet klíčové kompetence ze široké perspektivy. Smysluplné trávení volného času často formuje osobnost člověka a přináší mu emocionální naplnění a radost (Podžorný, 2022).

Pokud je třeba definovat klíčové kompetence, lze je rozdělit následovně:

- a) duchovní rozvoj;
- b) rozvoj uměleckých dovedností, znalostí a kompetencí;
- c) rozvoj komunikačních dovedností;
- d) rozvoj sociálních a osobních kompetencí;
- e) rozvoj občanských kompetencí;
- f) rozvoj estetického cítění;
- g) rozvoj fyzické a tělesné koordinace;
- h) zdravý životní styl;
- i) respektování zásad fair play;

- j) respektování životního prostředí;
- k) pochopení základních ekologických souvislostí;
- l) seznámení se s problematikou životního prostředí a její pochopení;
- m) respektování požadavků na kvalitu životního prostředí;
- n) ochrana životního prostředí;
- o) rozvoj jazykových dovedností;
- p) poznávání místní historie;
- q) získávání znalostí o kulturním dědictví.

Vzhledem k tomu, že činnosti SVČ Fokus jsou velmi různorodé, lze říci, že klíčové kompetence se vzájemně prolínají. Na základě této skutečnosti je velmi obtížné určit, které kompetence se například v současné době prohlubují a rozvíjejí. Je třeba komplexně nahlížet na procesy v organizaci jako na celek, které si každý účastník vytváří individuálně podle výše popsaných zásad (Podžorný, 2022).

Zaměstnanci SVČ Fokus:

SVČ Fokus má 15 interních zaměstnanců z toho 9 pedagogů volného času a 6 provozních zaměstnanců. Ze všech 9 pedagogických pracovníků, má 7 pedagogů vysokoškolské vzdělání, všichni pedagogové jsou pedagogicky způsobilí. Vzhledem k různorodosti činností je práce pedagogů rozdělena do oddělení, které mají na starost pověřeni zaměstnanci. Pedagogové volného času se přímo podílejí na výuce a připravují veškeré podklady pro zkvalitnění činnosti instituce a jejich kvalifikace vychází z jejich činnosti. Pedagogové si sami volí způsob práce, metody a postupy. Pedagogové jsou oprávněni a zodpovědní za vlastní práci, bezpečnost práce a dodržování institucionálních a interních předpisů. Každý pedagogický pracovník se také podílí na dočasných aktivitách instituce. Další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) je koordinováno prostřednictvím plánu DVPP podle jejich potřeb. Ekonomické oddělení (4 pracovníci) - vyřizuje a odpovídá za ekonomickou agendu v rámci své působnosti. Kvalifikační požadavky jsou následující. Provozní zaměstnanci se pravidelně účastní školení a seminářů ve svém oboru. Ostatní provozní zaměstnanci (3 zaměstnanci) - zajišťují chod budovy v souladu s potřebami pravidelné činnosti a měsíčním organizačním plánem. U externích zaměstnanců, se počet účastníků každoročně pohybuje mezi 55-60 u pravidelných aktivit, přibližně 30 u příležitostných aktivit a 30-40 u táborových aktivit. Všichni externí

pracovníci, kteří vedou pravidelné aktivity, jsou přímo zapojeni do výuky na částečný úvazek a mají pedagogickou kvalifikaci. Zároveň jsou externí pracovníci zaměstnávání pro administrativní a technické účely, ale nejsou zapojeni do výukových úkolů na částečný úvazek a nemají potřebnou kvalifikaci (Podžorný, 2022).

Kroužky a kurzy:

SVČ Fokus Nový Jičín nabízí celkem 110 kroužků a kurzů (může se ovšem každým rokem měnit). Na stránkách SVČ Fokus si může zájemce vybrat o který kurz či kroužek má zájem. Kroužky a kurzy jsou rozděleny do jednotlivých kategorií podle zaměření. Níže pro představu vypíšu všechna zaměření a u každého zaměření pro příklad uvedu 3 kroužky či kurzy s jeho popisem. Popis kroužku slouží pro lepší představu rodičů či dětí při případném rozhodování u výběru kroužku. Následných 12 rozdělených kategorií, lze dohledat online na stránkách SVČ Fokus Nový Jičín (Fokus, 2023).

Zaměření:

1. Dospělí:

a) Discgolf - Discgolf může hrát kdokoli. 8leté dítě i 90letá babička. I tento kroužek proto otevíráme pro všechny starší 8 let. Discgolf je klidný venkovní individuální sport s létajícím diskem, který není nijak extra fyzicky náročný. Není u něj třeba běhat, jen házet a chodit. Tréninky budou probíhat každé pondělí od 17:00 do 18:30. Od září do konce října budou přímo na DiscGolfParku Bocheta vedle SŠ Educa, od listopadu do konce března v tělocvičně na ZŠ Jubilejní. Od dubna už opět venku na hřišti.

b) Jóga - Fitness yoga je moderní odvětví yogy, která čerpá prvky z několika tisíc let staré hathayogy. Hlavní rozdíl mezi Fitness yogou a klasickou yogou spočívá v délce výdrží v pozicích (asánách). Fitness yoga se vyznačuje dynamičností při přecházení z pozice do pozice. Cvičení je vhodné pro všechny věkové kategorie.

c) Qi Gong – cvičení pro zdraví: Číňané považují Qi za životní energii. Qi ovlivňuje všechny naše vitální funkce, není viditelná, ale proudí bez ustání. Když může proudit bez blokády, znamená to v lidském těle zdraví. ZHQG je jednoduché a všestranné cvičení pro každého. Zvyšuje imunitu, elasticitu těla, pohyblivost kloubů a páteře a vede nás k otevření mysli a srdce, k hlubokému uvolnění a k aktivování proudění Qi tělem a tím k aktivaci meridiánů v těle. Zjistíte, jak můžete sami aktivně pečovat o své zdraví.

2. Hudba:

- a) Javorníček folklórní soubor - Pro děti od 6 do 15 let. Lidové tance a písně z oblasti Valašska, pohybové a taneční hry motivované lidovými tradicemi.

- b) Kytary pokročilí – Zpívání a hraní podle akordů.

- c) Kytary začátečníci - Zaměřuje se na hru souborovou se zaměřením ve hře akordů a základní melodie.

3. Keramika:

- a) Keramika pro děti - Pro děti 1. a 2. stupně ZŠ, které rády pracují s hlinou - modelování, různé techniky a postupy práce, zdobení keramiky a základy točení na hrnčířském kruhu.

- b) Keramika pro rodiče - Pro rodiče, kteří rádi tvoří společně se svými dětmi i jednotlivce dospěláky. Kroužek je určen pro začátečníky i pokročilejší keramiky. Základní materiál (hlína, glazury) jsou v ceně kroužku, při větší spotřebě si hlinu můžete dokoupit přímo v ateliéru u vedoucí dané skupiny.

- c) Keramika pro seniory - Kroužek určen pro pokročilé keramiky i pro začátečníky. Ve čtvrtky a pátky od 8:00 do 12:00 hodin. Členové si budou kupovat materiál (1,20 kg hlína - 2x výpal + glazura).

4. Ostatní:

- a) 3D modelování a 3D tisk - V kroužku 3D tisku a modelování se naučíme především kreslit jednoduché modely, které poté společně vytiskneme. Seznámíme se s obsluhou a údržbou 3D tiskárny, vlastnostmi různých tiskových materiálů a jejich použitím. Kroužek je mimo jiné vybaven dvěma 3D tiskárnami každý účastník kroužku bude mít k dispozici své PC pracoviště. Předpokládá se základní uživatelská znalost práce s PC.

- b) Arduino začátečníci - Naučíme se pracovat s jednodeskovým počítačem Arduino. V kroužku pracujeme se stavebnicemi Arduino pomocí které se seznámíš s mikroprocesory, základními elektronickými součástkami a jejich ovládním (LED, displeje, relé, různá čidla, motorky atd.) a naučíš se vytvářet jednoduché programy pro Arduino.

c) Klub Bahno - Příprava a spolupráce na zážitkových akcích pořádaných SVČ Fokus Nový Jičín. Pro členy BAHNO klubu jsou také připravené soustředění, na kterých se formou vlastního prožitku naučí novým schopnostem a dovednostem (příprava a realizace her, netradičních aktivit, zdravotní, táborová činnost). Nově budou členové klubu Bahno reprezentovat také názor mladých v rámci činnosti ZDMNJ (Zastupitelstvo dětí a mládeže Nový Jičín).

5. Předškoláci:

a) Florbal benjamínci - Florbal pro kluky a holky od 6 do 8 let. Nejen základy florbalu, ale i pohybová průprava a celková zábava formou různorodých pohybových hříček. Neváhej a přidej se k nám.

b) Rozmarýnek folklórní soubor - Pro děti od 3 let, předškolního i školního věku. Lidové tance a písně z oblasti Valašska, pohybové a taneční hry motivované lidovými tradicemi.

c) Sportování pro nejmenší - Všestranná sportovní příprava pro holky i kluky. Děti se naučí zábavnou formou základy sportovních her - dovednosti s míčem a jiným náčiním. Pohybové hry jsou pro děti tohoto věku ideálním prostředkem k rozvoji nejen pohybových schopností a dovedností, ale i celé osobnosti. Zapracujeme na rychlosti i obratnosti, ovládneme hru s míči a jiným náčiním a budeme si hrát a soutěžit společně s kamarády.

6. Rodiče s dětmi:

a) Keramika pro rodiče a děti - Pro rodiče, kteří rádi tvoří společně se svými dětmi i jednotlivce dospěláky. Kroužek je určen pro začátečníky i pokročilejší keramiky. Základní materiál (hlína, glazury) jsou v ceně kroužku, při větší spotřebě si hlínu můžete dokoupit přímo v ateliéru u vedoucí dané skupiny.

7. Sport:

a) Kroužek lezení - Kroužek je určen pro děti, které se chtějí seznámit s lezením na umělé stěně. Kromě lezeckého pohybu bude zaměřen i na rozvoj všeobecných pohybových dovedností a posílení celého těla. Stěny mají výšku do 5 m, leze se bez jištění, na celé dopadové ploše bouldrovky jsou měkké žíněnky.

b) Nerf - Nerf je plný adrenalinu, akce, týmové práce a dobrodružství. Vezměte do ruky pistoli na pěnové náboje a zabojujte si s ostatními bezpečnou a zábavnou formou. Vyzkoušejte si různé druhy herních módů od vybíjené přes vlajky až po turnajovou formu používanou při nerflize. Vhodné pro kluky i dívky od 12 do 17 let.

c) Rope skipping - Zábavné skákání přes různá švihadla. Pro děti a mládež - nováčky - začátečníky.

Děti se kromě vánoční besídky a Akademie nebudou zúčastňovat na jiných vystoupeních, a kromě domovské soutěže Blecha cup nebudou připravovány na jiné soutěže. Tréninky jsou méně fyzicky náročné a účast na vystoupení a soutěži není povinná. Skákání přes švihadlo jako hobby.

8. Student:

a) Astronomický kroužek - Zajímá tě vesmír? Chceš poznat jeho tajemství? Baví tě fyzika? Výborně! Povíme si něco o záhadných hvězdách, planetách a různých úkazech tajemného vesmíru. Dozvíte se například proč Slunce svítí, proč obíhají planety kolem Slunce, nebo proč je ve vesmíru zima? Budeme hrát hry, postavíme si raketu a zažijeme, jaké to je být kosmonautem. Přijď mezi nás a poznej vesmír!

b) Cvičení bosu - Cvičení pro komplexní zpevnění svalů celého těla, má pozitivní vliv na zdravé držení těla, fyzickou kondici a redukci tuku. Cvičení probíhá na speciálních míčích. Pro ženy a dívky od 15 let (kapacita jedné lekce je 14 účastníků).

c) Divadlo starší - Divadlo nabízí unikátní příležitost stát se na okamžik kýmkoliv, kým si zrovna člověk přeje. Vtělit se do příběhů nejrůznějších postav a charakterů a zažít jejich radosti a smutky - slovem, pohybem, výrazem. Společně se postavíme na velká prkna, která znamenají svět a obnovíme tradici dramatických kroužků ve Fokusu! Průběh divadelního kroužku bude záležet hlavně na samotných účastnících - společně budeme vytvářet vlastní autorský divadelní kousek (dětské či studentské divadlo) dle vybraného tématu, na němž budeme postupně pracovat a se kterým se posléze pochlubíme světu. Kromě toho nás čeká základní divadelní průprava - od pohybu po jevišti přes rétorická cvičení až po nácvik schopností improvizace či pantomimy. Divadlo je otevřené každému, kdo v sobě chce

překonat zbytečný ostych a koho láká pozornost reflektorů, napjaté ticho v sále a nadšený divácký potlesk na samém konci představení.

9. Tanec:

a) Art dance - Artový tanec představuje naprostou svobodu projevu. Seznámíte se s prvky Moderního tance, Artového tance a Contemporary.

b) Flamenco pokročilí - Naučíme se základy tance, ze kterého sálá španělské slunce a jižanský temperament. Rytmické údery podpatky doprovázené tlesky rukou, jemné pohyby paží a hrdé držení těla dělá z flamenca tanec, který sluší každé dívce a ženě. Pro dívky a ženy od 12 let.

c) Taneční školička pro nejmenší - Budeme cvičit, tancovat a hrát hry. Naučíme se spoustu tanečků a zábavnou formou se seznámíme s různými tanečními styly, ale hlavně si užijeme spoustu zábavy. Od 4 do 5 let.

10. Technika, PC:

a) Elektrotechnický - Seznámení se základy elektrotechniky a mikroelektroniky. Stavba zajímavých výrobků od jednoduchých až po vlastní konstrukce. Pro děti a mládež od 10 do 18 let.

b) League of legends – e – sport - Máš rád League of Legends? Vždy tě LoLko zajímalo, ale nevíš, jak se hraje? Jsi zkušený hráč, ale nemáš s kým hrát. Pokud jsi alespoň na jednu z těchto otázek odpověděl ANO, tak je tento kroužek přímo pro tebe! Zvedni se jednou týdně od počítače, dojdi za námi do SVČ Fokus, setkej se se svými spoluhráči naživo a poznej nové kamarády. Vyměňte si své zkušenosti, zahrajte si spolu v jedné místnosti a sdílejte spolu své úspěchy i pády. League of Legends je týmová počítačová hra, ve které mezi sebou bojují legendární hrdinové Runeterry. Během hraní si hráči osvojí základy týmové hry, zbystří své reflexy a schopnost improvizace. Zkušení hráči budou moci své dovednosti zdokonalit v týmovém kolektivu a noví hráči se naučí jak LoL hrát.

c) Lego robotika - Lego robotika dětem revolučním způsobem vysvětluje svět kolem nás pomocí robotů, které si děti samy postaví a naprogramují v jednoduchém grafickém

prostředí. Program kroužku se opírá o Lego Education koncept, kdy se děti učí a objevují nepřeberné množství témat z biologie, ekologie, inženýrství a zároveň si nevědomky zábavnou formou vštěpují základy fyziky, matematiky, programování a týmové spolupráce.

11. Výtvarka:

a) Šmudla - Malování, kreslení, stříhání, lepení, hraní si s papírem a dalšími materiály. Čeká nás zábava, smích a tvoření. Pro děti od 3 do 6 let. Rodiče mohou být přítomni první měsíc, než si děti zvyknou být v kroužku samy.

b) Výtvarná škola 1 - Celoroční výtvarný kurz pro žáky 1. stupně ZŠ. Škola je zaměřena na kreslířské, malířské techniky, základy sochařské tvorby a vytváření keramiky.

c) Výtvarná škola 2 - Výtvarný kurz pro žáky 1. a 2. stupně ZŠ a uchazeče o studium středních uměleckých škol s výtvarným zaměřením. Škola je zaměřena na kreslířské, malířské, grafické techniky, základy sochařské tvorby, točení na hrnčířském kruhu a vytváření keramiky.

12. Žák

a) Aikido - Harmonické a ladné bojové umění, které rozvíjí jedince po psychické i fyzické stránce. Výuka obsahuje základní pohyby, pády a samotné techniky boje. Pro děti od 8 let.

b) Deskové hry - Hraješ rád hry a nemáš s kým? Chceš poznat nové stolní společenské hry a nové kamarády? Pak je tento kroužek pro tebe. Při hrách účastníci spolupracují, respektují pravidla hry i pokyny lektora. Učí se trpělivosti, logickému myšlení, soustředění ale také umění prohrávat. Věk: od 8 let.

c) Jeskyně a draci - Zažij fantasy na vlastní kůži! Staň se drsným válečníkem, tajemným alchymistou nebo mocným kouzelníkem! Začít můžeš právě teď! Dračí doupe, dračí hlídka a další RPG systémy patří mezi stolní příběhové hry, tzv. hry na hrdiny, kde se jeden z hráčů ujímá role vypravěče (PJe) a vytváří příběh hry pro ostatní hráče. Každý z nich si vytvoří svou postavu dobrodruha do tohoto fantasy světa, které se budou tohoto příběhu účastnit, a společně jím procházejí. Vypravěč popisuje prostředí a situace a hráči na ně reagují a řeší případné hádanky a zápletky.

SVČ Fokus dle posledních dat ze školního roku 2022/2023, navštěvovalo v rámci pravidelné činnosti celkem 1057 účastníků (z toho 870 dětí, žáků a studentů a 187 ostatních osob jakými jsou například dospělí či senioři).

2.2 Domovy mládeže

Podle Janiše (2009, s. 33) je historie domovů mládeže mnohem bohatší než historie školních družin a klubů. Pobyt ve škole jako alternativa k domovu byl realizován ve středověku pro chudé studenty navštěvující střední školy ve městech. Těmto studentům se říkalo „tuláci“, a protože takto označovaní studenti pocházeli z chudých rodin a nemohli si dovolit cestovat mezi školou a domovem, stala se jejich domovem škola. Domovy mládeže nabízejí také možnosti trávení volného času, které by měly být profesionálně zajištěny. Internátní studenti nejsou na domovu mládeže nijak závislí a k trávení volného času mohou využívat i jiné organizace. Aktuální nabídka aktivit v domovech mládeže by měla zohledňovat také různorodost škol, které internátní studenti navštěvují. Pokud velká část ubytovaných navštěvuje sportovní školy, bylo by vhodné zajistit některé kompenzační aktivity, například pro studenty odborných škol, kde se očekává fyzicky náročnější práce.

Domovy mládeže jsou školskými zařízeními, jejichž prioritní funkcí je zajistit mládeži ubytování a stravu (v době studia). Činnost domovů mládeže je upravena vyhláškou MŠMT ČR č. 108/2005 Sb. Provoz domovů mládeže není zajištěn v průběhu prázdnin, funguje tak pouze během školního roku. Zařízení mohou být zřizována školami, ale mohou být i samostatná a využívat je žáci z různých škol. V případě domovů mládeže je velký význam přikládán výchovnému působení domova mládeže, neboť dochází k přechodu z domácího prostředí do nového typu formálního prostředí a odlišných vrstevníků. V domovech mládeže je kladen důraz na podporu volnočasových aktivit i nerutinních struktur, včetně přípravy na vyučování. Zájmová činnost může být organizovaná nebo sporadická a běžné je také uspokojování individuálních zájmů v jiných volnočasových zařízeních (Knotová, 2011).

2.3 Školní klub

Školní kluby jsou školská zařízení pro zájmové vzdělávání, která se velmi podobají školním družinám. Největším rozdílem mezi školním klubem a školní družinou je, že činnost školního klubu je primárně určena pro žáky druhého stupně základní školy. Školní kluby mají zároveň vytvořen školní vzdělávací program, podle kterého se odvíjí jejich práce.

Školní klub, může za účastníka přijmout také žáka prvního stupně základní školy, ovšem ten nesmí být zároveň přijat do školní družiny (ŠK).

Těžiště práce školního klubu je v pravidelné činnosti tělovýchovných oddílů nebo souborů, ale také především v nabídce spontánních aktivit. Klubové prostory jsou často zřízeny jako herny, počítačové učebny, čtenářské koutky nebo prostory upravené a vyhovující k neformálním sešlostem. Na rozdíl od školní družiny, jsou děti navštěvující školní kluby více samostatné (Pávková, 2008, s. 113).

Janiš (2009, s. 31), stejně jako výše Pávková, uvádí, že školní kluby mohou zároveň zajišťovat dobrovolné aktivity, které se mohou odehrávat v prostorách klubu nebo v prostorách školy, kde by bylo vhodné tyto aktivity vykonávat. Vhodnost prostředí je důležitá i z hlediska naplnění cílů, kterých má být danou činností dosaženo. Do činností poskytovaných školním klubem by se měli zapojit i sami žáci. Tyto činnosti by měly pokrývat co nejširší škálu volnočasových aktivit.

Kvůli ekonomickým problémům ve školách dochází k rušení kroužků, což má za následek menší možnosti ovlivňování volného času mladých lidí, což je z výchovného hlediska nežádoucí (Němec a kol., 2002).

2.4 Školní družina

Historickým předchůdcem školních družin v České republice byly útulky. Přibližně v roce 1885, byl v Praze na Vyšehradě zřízen první oficiální útulek pro školní děti, o které se rodiče nemohli přes den starat z důvodu nemoci nebo zaměstnání. Hlavním cílem bylo zaměstnat děti a uchránit je před nevhodnými a škodlivými činnostmi. Důraz byl kladen na tělesnou výchovu, vycházky, pracovní výchovu, poznávání přírody a místní historie, děti byly vedeny k tomu, aby se o sebe staraly a v útulku si dělaly domácí úkoly. Zároveň v té době musel být tento výchovný prostor zajištěn pedagogicky kvalifikovaným personálem (Hájek a kol., 2002, s. 112).

Školní družiny poskytují zájmové vzdělávání žákům z jedné nebo několika základních škol. Školní družiny jsou školská zařízení, mající vlastní vzdělávací program, který družinám umožňuje profilovat dle zájmů a potřeb žáků. Žákům mimo vyučování, školní družiny slouží k výchově, vzdělávání, rekreační, sportovní a zájmové činnosti. Školní družiny jsou především určeny žákům prvního stupně základní školy, popřípadě dětem v přípravné třídě jedné nebo více základních škol speciálních. Družiny mohou přijímat také

žáky druhého stupně základních škol, žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia, popřípadě odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Do školní družiny nesmí být přijati žáci, kteří jsou zároveň přijati do školního klubu. Školní družiny disponují obsáhlou nabídkou zájmových činností ve známém prostředí, které dětem poskytuje pocit bezpečí a zároveň je finančně dostupná pro rodiče (ŠD).

Na velký význam sociálního poslání školních družin upozorňuje Pávková (2008), která neopomíná ani velmi významnou výchovu a zdravotní funkci, sociální péči a bezpečnost o dítě v nepřítomnosti jeho rodičů.

3 PANDEMIE COVID-19 V KONTEXTU VOLNÉHO ČASU DĚTÍ A MLÁDEŽE

Význam Pandemie vystihl ve svém díle Linhart: „*hromadný výskyt infekčního onemocnění postihující obyvatelstvo bez prostorového omezení*“ (Linhart a kol., 2003, s. 279).

Koronavirus poprvé vědci izolovali již v roce 1937. Tento koronavirus byl zodpovědný za infekční virus ptáků (bronchitida), kteří díky této nemoci měli schopnost devastovat drůbež. Lidský koronavirus se dle důkazů našel poprvé v nosech nachlazených lidí, ve 20. století v 60. letech. Příznaky koronaviru se podobají chřipce, nejčastěji nastávají v rozmezí dvou až čtyř dní po infekci koronaviry a většinou jsou mírného původu. Příznaky se u lidí liší, někteří pacienti mají průběh lehký (většinou mladší lidé), zatímco jiní pacienti (starší a nemocní lidé) mohou pociťovat fatální vývoj až konec. Mezi příznaky patří rýma, bolesti v krku, kýchání, únava, kašel a ojediněle také horečka (Heller, 2020).

Počátkem roku 2020 se po celém světě začala šířit pandemie koronavirové nemoci (COVID-19). Pandemie COVID-19 je infekční onemocnění způsobené novým typem koronaviru, označovaným jako koronavirus těžkého akutního respiračního syndromu 2 (SARS-CoV-2). Z důvodu zastavení přenosu COVID-19 byly uzavřeny ve všech zemích všechny celostátní školy a mimoškolní instituce, které byly přeměrovány na model tzv. dálkové výuky z prostředí domova, pomocí internetu a elektronických zařízení. V tomto období došlo k narušení rodinného života, mimoškolních aktivit a sociální interakce dětí a lze tvrdit, že pandemie COVID-19 změnila život každému člověku (Komenda a kol., 2020). Jak ve své publikaci uvádí Brestovanský (2013), volný čas současného mladého člověka definuje několik zásadních pojmů. Prvním z nich je nihilismus, který ve spojitosti s volným časem představuje fakt, že jakákoli činnost v rámci volného času nepotřebuje smysl. Volný čas adolescentů a dospívajících během pandemie charakterizuje znuzení, omezení každodenních aktivit a činnosti, kterým se věnovali. Nihilismus během pandemie přímo navazuje na znuzení, což potvrzuje i Jančinová (2020): „*Snížení aktivity, změna denního režimu a omezení sociálního a fyzického kontaktu s jinými lidmi způsobují pocity frustrace, izolace a nudy*“.

3.1 Vývoj a průběh pandemie COVID-19

Dle Světové zdravotnické organizace byl první případ covidu-19 zjištěn 1. 12. 2019 ve městě Wu-Chan v Čínské lidové republice. Za první místo, kde se vyskytlo toto onemocnění, se považuje velkoobchodní trh s mořskými plody Chua-nan, kde došlo k prvnímu přenesení viru na člověka. V České republice byly první tři případy nákazy novým koronavirem potvrzeny 1. 3. 2020 (Komenda a kol., 2020). Z počátku se jednalo o nakažené osoby vracející se z rizikových míst v Severní Itálii, následně se virus šířil již komunitně. Globální šíření a tisíce úmrtí způsobené koronavirovým onemocněním vedly Světovou zdravotnickou organizaci k vyhlášení pandemie dne 12. 3. 2020 (Ciotti a kol., 2020).

V České republice lze pandemii Covidu-19 rozdělit na jednotlivé období či vlny, ve kterých od vlády přicházela jednotlivá opatření, která omezovala nejen děti a mládež, ale celou populaci v ČR.

První vlna pandemie Covid-19 je charakterizována obdobím v roce 2020 v měsících od března do srpna. V tomto období nastalo omezení setkávání se s přáteli, sociální kontakty, přístup ke službám a společenským akcím a nakonec byla ovlivněna i otevírací doba obchodů. Byly uzavřeny restaurace a zábavní zařízení. Tato opatření doprovázel zákaz volného pohybu osob. Nakonec tato opatření byla zmírněna až s příchodem letních prázdnin (Život během pandemie, 2021). Hned na začátku první vlny pandemie vyhlásila vláda na 30 dní výjimečný stav, který obnášel také uzavření hranic. V dubnu vláda výjimečný stav prodloužila a omezení pokračovala, postupně se však hranice do některých zemí otevíraly. V květnu výjimečný stav skončil otevřením restauračních zahrádek a nákupních center. Koncem května byly otevřeny restaurace a vnitřní prostory a byla zrušena povinnost nosit roušky, červen a červenec byly měsíce, které lze považovat za klidnější, v srpnu však byla znovu zavedena povinnost nosit v interiéru roušky, ta však trvala jen krátce a poté byla opět zrušena (Bartoníček a kol., 2021).

Druhá vlna pandemie Covid-19 začala v září a skončila v listopadu v roce 2020. I v této vlně byly omezeny sociální a volnočasové aktivity. V polovině října přišlo omezování, které lze považovat za největší v omezení v druhé vlně. Toto omezování obsahovalo uzavření škol, restaurací, služeb a také obchodů. Nutno podotknout, že opatření, která přišla v první vlně na jaře, byla přísnější, než ta v druhé pandemické vlně. Časem se omezení odstraňovala (Život během pandemie, 2021). V září 2020 nastal problém s trasováním osob, ale vláda i

přesto odmítala v opatřeních přidávat. V říjnu byl znova vyhlášen nouzový stav a vláda opět přidávala razantnější opatření. V listopadu 2020 začalo umírat více lidí, avšak vláda kritizovala nový protiepidemický systém (Bartoníček a kol., 2021).

Třetí vlna pandemie Covid-19 nastartovala v prosinci 2020 a skončila v lednu roku 2021. Na začátku prosince se lidé postupem času začali vracet do „normálního“ života. Přišlo částečné otevření obchodů a restaurací. Lidé také začali opět navštěvovat své blízké a přátelé, to trvalo do vánoc, poté návštěvnost příbuzných klesla (Život během pandemie, 2021). V prosinci čísla nakažených rostla, ovšem ani přes to nepřišlo od vlády zpřísnění opatření, která se částečně uvolnila před Vánoci. V Česku se začínalo očkovat a v lednu v roce 2021 přišlo prodloužení nouzového stavu (Bartoníček a kol., 2021).

Proti covidová opatření trvala až do 5. května 2022, kdy se veškerá opatření nařízením vlády zrušila. V roce 2023 nebyla vládou vydána žádná opatření. Můžeme tedy tvrdit, že od května roku 2022 funguje v České republice téměř vše tak, jako tomu bylo před pandemií.

3.2 Volný čas dětí a dopady pandemie na volný čas dětí během pandemie COVID-19

Kromě zdravotních důsledků tohoto onemocnění můžeme jmenovat několik oblastí, kterých se pandemie koronaviru dotkla a do značné míry je ovlivnila. Mimo zdravotnictví jsou to například oblasti týkající se ekonomiky, zaměstnanosti, školství a vzdělávání, ale také volného času. Můžeme však tvrdit, že nejvíce zasažené sféry našeho života se týkají socializace, samotné kvality života a psychického stavu člověka.

„Situace pandemie Covid-19 klade vysoké nároky na psychické zdraví jedinců všech věkových skupin včetně dětí a adolescentů. Jsou přijímána opatření, která navzdory své nezbytnosti a užitečnosti negativně ovlivňují kvalitu života obyvatelstva. Jednou z největších změn jsou karanténní opatření a zavření škol. Neustále měnící se podmínky a narušení běžných činností mohou vést k přechodným, ale i dlouhotrvajícím adaptačním problémům. Aby děti a adolescenti zvládli období pandemie co nejlépe, potřebují podporu rodičů, učitelů a dalších dospělých“ (Jančinová, 2020, s. 150).

Dle Periče a Březiny (2019) je pohyb základní součástí života každého jedince, nezbytným projevem každého životního stylu, který je nezbytný pro správný vývoj každého jedince. V mnoha zemích byla uzavřena vnitřní i venkovní sportovní a rekreační zařízení, jako jsou např. tělocvičny, koupaliště a hřiště (Shahidi a kol., 2020). Opatření jim zakázaly

se stýkat se svými kamarády či navštěvovat ve volném čase své kroužky. Dálkové vzdělávání bylo jedním z řešení s cílem pomoci pokračovat ve vzdělávání dětí online, což děti v domácím prostředí zaměstnalo. Děti tak musely dodržovat konkrétní rutinu s úkoly ve třídě a domácími úkoly. Stravovací a spací návyky se ve většině domácnosti změnilly v důsledku této pandemie. Drastické prodloužení času stráveného na obrazovce se stalo novým standardem. Se spoustou volného času trávily děti dlouhé hodiny před televizí, počítačem, tabletem či chytrými telefony, aby se zabavily. Tyto činnosti však ovlivnily spánkový režim dětí (Balushi & Essa, 2020).

Hlavními negativními faktory bylo uzavření škol a dálkové studium v důsledku pandemie koronaviru, na které navazuje izolace, hrozba online prostoru a v neposlední řadě také samotné vzdělávání. K uzavření škol došlo ve 188 zemích, což se dotklo více než 1,5 miliardy dětí a mladých lidí. Patří mezi ně i děti a mladí lidé ze sociálně slabšího a chudého prostředí, pro které má dálkové studium dlouhodobě negativní dopady (MŠVVaŠ SR, 2020).

Podle zprávy OSN (2020), která se věnuje dopadům pandemie COVID-19 na děti a mládež, je můžeme rozdělit do čtyř základních skupin:

1. chudoba a upadnutí do chudoby
2. vzdělávání
3. zdraví a přežití
4. bezpečnost

První kategorie se týká chudoby. Počet dětí, které kvůli pandemii podle odhadů mohou upadnout do extrémní chudoby, se pohybuje v číslech od 44 do 66 milionů dětí na celém světě. Od dubna 2020 bylo přibližně 126 zemí zahrnuto do opatření týkajících se sociální pomoci, z toho 83 zemí poskytlo rodinám s dětmi přímou pomoc a podporu. Druhou kategorií je vzdělávání. Jak jsme již zmínili, distanční vzdělávání se týká jeden a půl miliardy dětí a mládeže na celém světě.

„Pro mnoho adolescentů je důležité dosáhnout nějakého vzdělání. Určitá část mládeže další vzdělání odmítá nebo rezignuje, a tím se vzdává i lepší sociální pozice“ (Vágnerová, 2017). Jak tvrdí Vágnerová (2017), adolescenti v rámci poznávacích procesů chápou, jaký má škola význam pro jejich budoucnost a hodnotí ji ze svého aktuálního subjektivního hlediska. Školní instituce je pro studenty důležitá nejen z pohledu její primární funkce - vzdělávání, ale i z důvodu navazování vztahů s vrstevníky, s učiteli, kteří ve škole zastávají určitou roli, a také samozřejmě profesní přípravy. Třetí kategorie, zdraví dětí, je

ohroženo zejména z důvodu, že kvůli pandemii má velký počet dětí nedostatečný přístup k jídlu a potravinám. Na stravu ve školních jídelnách spoléhá až 368,5 milionu dětí z více než 140 zemí. V oblasti zdraví musíme zmínit, že mnoho zemí má problémy s vodou, hygienou a celkovou sanitací. Každý den na světě zemře více než 700 dětí ve věku do pátého roku na nemoci související s nedostatečnou hygienou a sanitací. „*Toto je obzvláště alarmující vzhledem ke klíčovému úkolu hygieny při prevenci a kontrole šíření infekce COVID-19*“ (OSN, 2020). V neposlední řadě je ohrožena bezpečnost dětí a mládeže, které jsou ohroženy násilím a zneužíváním, ať už v rodinách nebo v blízkém prostředí. Kromě násilí a zneužívání vzrostla i závislost dětí na online prostoru, online platformách a sociálních sítích, na což navazuje riziko vystavení nevhodnému obsahu a také zneužívání a násilí v online prostoru (OSN, 2020).

Na základě pozorování můžeme tvrdit, že světová pandemie, online vyučování a izolace od společnosti znemožnila obnovu psychických i fyzických sil u dětí. Například online vyučování bylo pro studenty hodně náročné a museli se škole věnovat mnohem více ve volném čase než před pandemií. Změny při obnově psychických a fyzických sil během pandemie potvrzuje i výzkumná zpráva z roku 2020 (Xiang, Zhang a Kuwahara, 2020), kde se uvádí, že chování zejména u dětí a adolescentů během pandemie, zavření škol a domácí vězení ovlivnilo životní styl mladých. Průměrná doba fyzické aktivity se během pandemie enormně snížila. Před pandemií adolescenti strávili fyzickou aktivitou v průměru 540 minut týdně a během pandemie v průměru 105 minut týdně.

Důsledkem světové pandemie je izolace od společnosti. Mnoho dětí a mládeže ztratilo kontakt se svými zájmovými činnostmi, jako je například dobrovolnictví, zájmové kroužky a činnosti a mnoho volnočasových aktivit, jejichž důležitou funkcí je právě formativně-výchovná funkce. Každému jedinci by měla být poskytnuta příležitost kvalitně (to znamená tvůrčím způsobem, zaměřeným na vlastní rozvoj) využít svůj volný čas (Chomová a kol., 2009).

Pandemie COVID-19 značně zasáhla prožívání volného času, modifikovala jeho způsoby trávení a také narušila každou jeho funkci, kterou jsme si v této kapitole přiblížili. Funkce, kterým jsme se věnovali, úzce souvisí i s vývojovým stádiem – adolescencí, oblastmi, které se v tomto vývojovém stadiu rozvíjejí a přetvářejí, ale také procesy, se kterými se mládež v adolescenci setkává, a které člověka formují.

3.3 Trávení volného času pomocí volnočasových aktivit během pandemie COVID-19

Během pandemie Covid-19 byl volný čas často omezen na domácí prostředí nebo na zahradu či volné prostranství za domem. Kromě toho se řada volnočasových aktivit odehrávala ve školách a mimoškolních zařízeních, ale vzhledem k jejich uzavření nefungovaly kroužky a další volnočasové aktivity. A tak zatímco školy se kvůli pandemickým opatřením přesouvaly do online prostředí, kde spolu děti a učitelé komunikovali na dálku prostřednictvím webové kamery, volnočasové aktivity tato opatření nerealizovaly a online kroužky tomu často nebyly přizpůsobeny (Kayumova a kol., 2021).

Studie Xiang (2020) zkoumala údaje o pohybové aktivitě a sedavém chování přibližně 2 500 dětí a dospívajících v čínských školách. Z údajů vyplynulo, že fyzická aktivita se snížila více než pětkrát a děti během pandemie trávily pouze dvě hodiny aktivního volného času týdně. Naproti tomu před pandemií se pohybové aktivitě věnovaly až devět hodin týdně. To vedlo k nárůstu počtu neaktivních dětí, které tráví volný čas vsedě. Tento podíl se zvýšil z 21 % na více než 65 %, což znamená, že téměř polovina žáků a dětí tráví svůj čas vsedě. Děti trávily více času u počítače při online učení a později při plnění domácích úkolů. Existuje riziko, že se děti naučí trávit volný čas tímto způsobem, což může v budoucnu poškodit jejich duševní a zejména fyzické zdraví.

Rodiče v období pandemie, byli kvůli školním povinnostem více v kontaktu se svými dětmi a učiteli. Rodiče museli převzít značnou zodpovědnost za vzdělávání svých dětí a dohlížet na ně, protože se nemohli učit přímo ve škole. U rodičů často nastal problém sladění zaměstnání a péče o děti (Barnova, 2021). Většina škol postupně přešla na online výuku, což znamenalo přizpůsobit domácí prostředí preferované formě výuky. Zájmové kroužky se přesunuly do virtuálního prostředí a děti trávily více času v médiích (Ambrožová a kol., 2021). Někteří rodiče byli proti online kroužkům, protože měli pocit, že jejich děti tráví příliš mnoho času před obrazovkami (EDUin, 2021).

II. EMPIRICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkumná část a její šetření bylo prováděno v rámci kvantitativního výzkumu. „Kvantitativní přístupy k výzkumu v sociálních vědách v mnohém napodobují metodologii přírodních věd. Předpokládá se, že lidské chování můžeme do jisté míry měřit a předpovídat. Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování.“ (Hendl, 2016, s. 42) Dotazníky byly vytvořeny v tištěné podobě a byly rozdány do jednotlivých zájmových útvarů SVČ Fokus v Novém Jičíně. Empirická část navazuje na vymezení problematiky volného času a volnočasových aktivit dětí a mládeže. Cílem diplomové práce je pomocí kvantitativní metody zjistit zda epidemie Covid-19 ovlivnila volnočasové aktivity v SVČ Fokus. V diplomové práci je níže stanoven hlavní výzkumný cíl, dílčí výzkumní cíle a výzkumné otázky, na které jsou hledány odpovědi pomocí kvantitativní metody dotazníku.

4.1 Výzkumný problém a cíle výzkumu

Výzkumné šetření se zabývalo rozdílem v návštěvnosti zájmových útvarů a táborů klientů SVČ Fokus, a to před epidemií a během ní.

Hlavní cíl výzkumu

1. Zjistit zda epidemie COVID-19 ovlivnila účast na volnočasových aktivitách SVČ Fokus.

Dílčí cíle výzkumu

1. Zjistit, jakým způsobem epidemie ovlivnila nabídku a naplněnost zájmových útvarů SVČ Fokus.
2. Zjistit, jakým způsobem epidemie ovlivnila nabídku a naplněnost táborů.
3. Zjistit, jaký dopad měla epidemie COVID-19 na volnočasové aktivity dětí a mládeže i dospělých.

Pro potřeby výzkumu definujeme výzkumné otázky, vycházející ze stanovených výzkumných cílů.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

1. Jaký měla epidemie COVID-19 dopad na účast klientů volnočasových aktivit v SVČ Fokus?

Dílejší výzkumné otázky:

1. Jakým způsobem epidemie ovlivnila nabídku a naplněnost zájmových útvarů SVČ Fokus?
2. Jakým způsobem epidemie COVID-19 ovlivnila nabídku a naplněnost táborů?
3. Jakým způsobem trávili děti a mládež svůj volný čas během pandemie COVID-19?

4.3 Výzkumný soubor

Ve vztahu se stanovenými cíli a z nich vycházejícími otázkami jsou pro potřeby výzkumu na základě kvantitativní strategie výzkumným souborem děti a dospělí, kteří navštěvují SVČ Fokus před a během pandemie COVID-19. Výzkumný soubor byl vybrán nenáhodně, jednalo se o dostupný výběr tzv. convenient sample na základě oslovení jednotlivých návštěvníků zájmových útvarů a příměstských táborů SVČ Fokus Nový Jičín. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 161 respondentů.

4.4 Organizace výzkumu

Příprava výzkumu započala již na jaře v roce 2023 a dle předem stanoveného průběhu byl výzkum uskutečněn na přelomu března a dubna 2023. Dotazník byl rozeslán písemnou formou do SVČ Fokus Nový Jičín. Dotazník byl rozeslán zástupci ředitele SVČ Fokus Nový Jičín a poté přímo jednotlivých účastníkům SVČ. Zástupce ředitele byl požádán o distribuci dotazníku mezi jednotlivé účastníky. Jednalo se o dotazník anonymní. Na vyplnění dotazníku měli participanti dostatek potřebného času. Získáno bylo tedy 161 vyplněných dotazníků, dle předem stanovených kritérií.

4.5 Výzkumné metody

Metodou k získání potřebných dat, jak jsem již uvedl, byla zvolena forma kvantitativního šetření v podobě dotazníku. Jedlička (2018, s. 390) uvádí: „*Dotazníkové šetření představuje výzkumnou a diagnostickou metodu založenou na získávání písemných odpovědí od dotazovaných osob (respondentů) na základě písemně formulovaných položek – otázek či pokynů tazatele.*“ Do dotazníkového šetření se celkem zapojilo 161 dětí, mládeže

a dospělých, navštěvující SVČ Fokus v Novém Jičíně. V dotazníku respondenti odpovídali na uzavřené otázky (tazatelem strukturované položky), ve dvou případech mohli vybrat více než jednu odpověď. Při sestavování dotazníkových otázek jsem si zároveň stanovil 4 hypotézy:

1. Více než dvě třetiny respondentů vykonávalo během epidemie COVID-19 práce na počítači (hraní her, programování).

2. Více než dvě třetiny respondentů se před vypuknutím epidemie COVID-19 docházeli do zájmových útvarů jednou týdně.

3. Více než jedné polovině respondentů během epidemie COVID-19 chyběla zájmová aktivita.

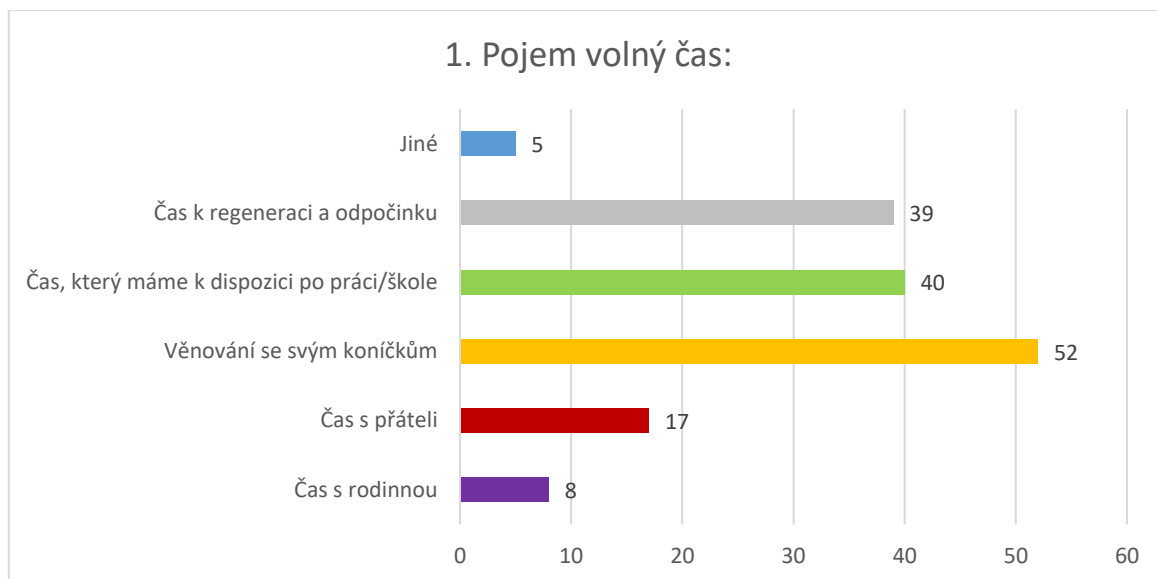
4. Více než jedna třetina respondentů se zúčastnila před epidemií COVID-19 táborů dvakrát a více za rok.

4.6 Analýza a výsledky výzkumu

Analýza a interpretace výsledků výzkumu jsou následně znázorněny pomocí grafu. U každého grafu rovněž naleznete slovní komentář, který zpřehlední čtenáři vyhodnocení odpovědí respondentů. U většiny otázek jsou vyjádřeny koláčové a sloupcové grafy, v ojedinělých případech byly použity také grafy pruhové.

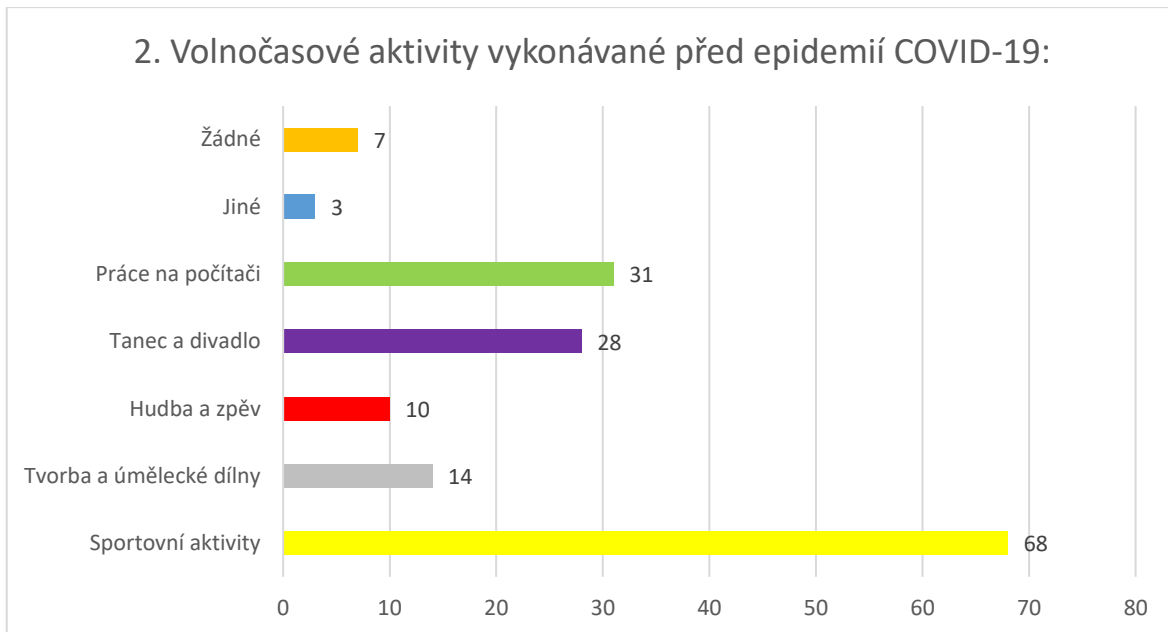
Dotazník obsahoval 15 otázek a vyplnilo jej celkem 161 klientů SVČ Fokus ve městě Nový Jičín.

Graf č. 1

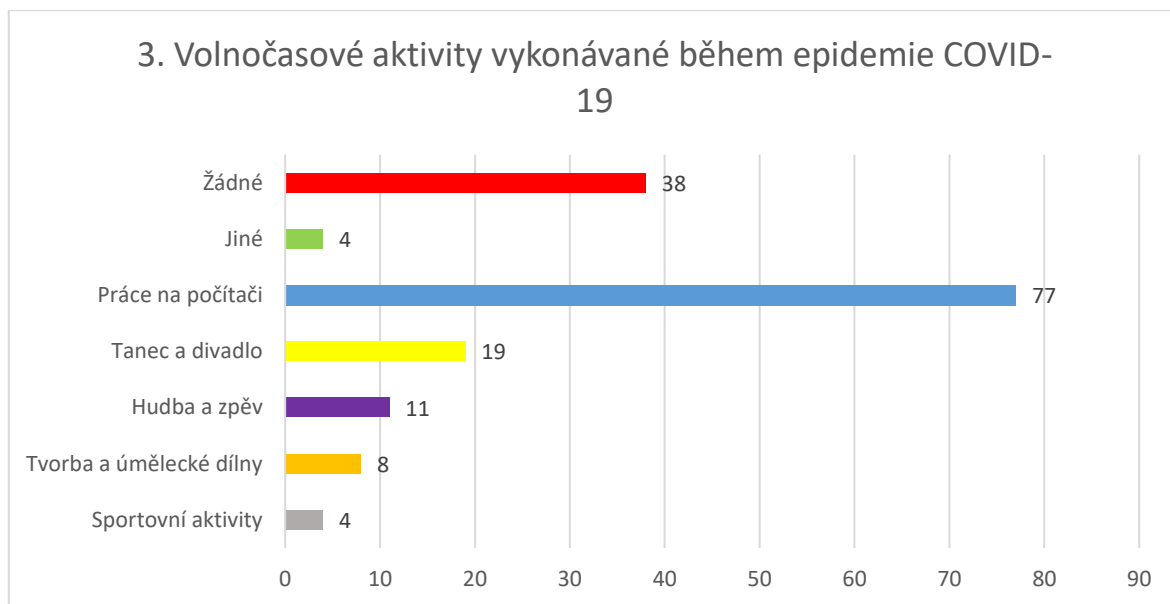
V otázce číslo jedna, měli možnost respondenti vybírat ze šesti odpovědí. Na otázku v dotazníku: „Co podle Vás znamená pojem volný čas?“, se nejčastěji objevila odpověď „Věnování se svým koníčkům“. Tuhle odpověď zvolilo celkem 52 respondentů (32,3%). Téměř jedna polovina respondentů dohromady (79), si myslím, že pojem volný čas znamená čas k regeneraci a odpočinku (39), nebo čas, který má člověk k dispozici po práci nebo škole (40). Dohromady 25 respondentů si myslí, že je to čas s přáteli (17) nebo s rodinnou (8). Pouze 5 respondentů (3,1%) si z nabízených odpovědí tu svou nevybrali a jako definici pojmu pro volný čas, by zvolili jinou odpověď.

Graf č. 2

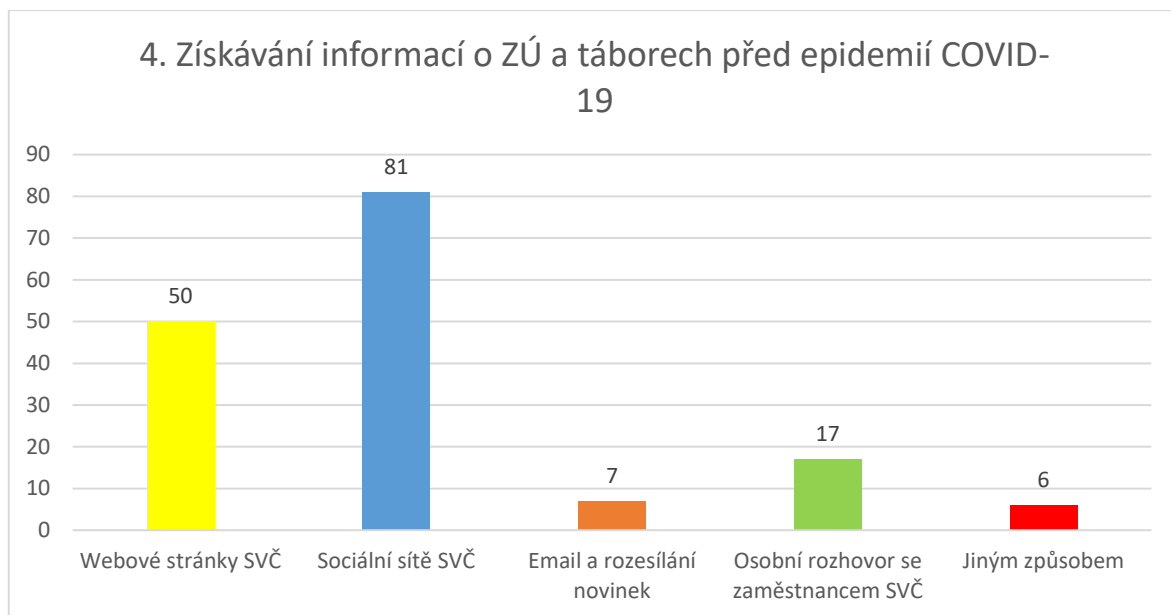
U druhé otázky v dotazníku, měli respondenti na výběr ze sedmi odpovědí. Hned 68 (42,2%) respondentů odpovědělo, že před vypuknutím epidemie COVID-19 vykonávali sportovní aktivity. V závěsu za sportem je práce na počítači, kterou před vypuknutím epidemie vykonávalo 31 (19,2%) respondentů. Žádnou aktivitu před vypuknutí epidemie nevykonávalo 7 ze 161 dotazujících respondentů. Pouze 3 (1,8%) respondentů si z nabízených možností nevybralo žádnou a v dotazníku uvedli, že vykonávali jinou aktivitu.

Graf č. 3

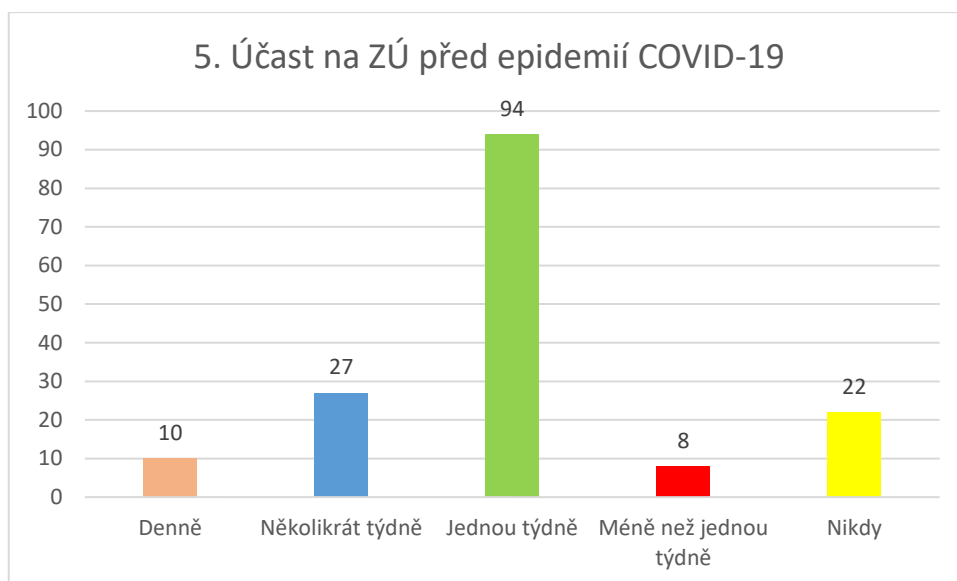
Graf č. 3 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku: „Jaké volnočasové aktivity jste vykonávali během epidemie COVID-19.“ Téměř polovina respondentů vykonávala během epidemie COVID-19 práci na počítači (47,8%). Žádnou aktivitu během epidemie nemělo hned 38 (23,6%) respondentů. Oproti grafu č. 2, který znázorňoval aktivity před vypuknutí epidemie COVID-19, můžeme zpozorovat především velký úbytek sportovních aktivit respondentů. Oproti 68, klesl počet respondentů během epidemie na pouhé 4. Minimální rozdíly mezi grafy č. 2 a č. 3 nalezneme v počtech respondentů u odpovědi „hudba a zpěv“ a „tvorba a umělecké dílny“.

Graf č. 4

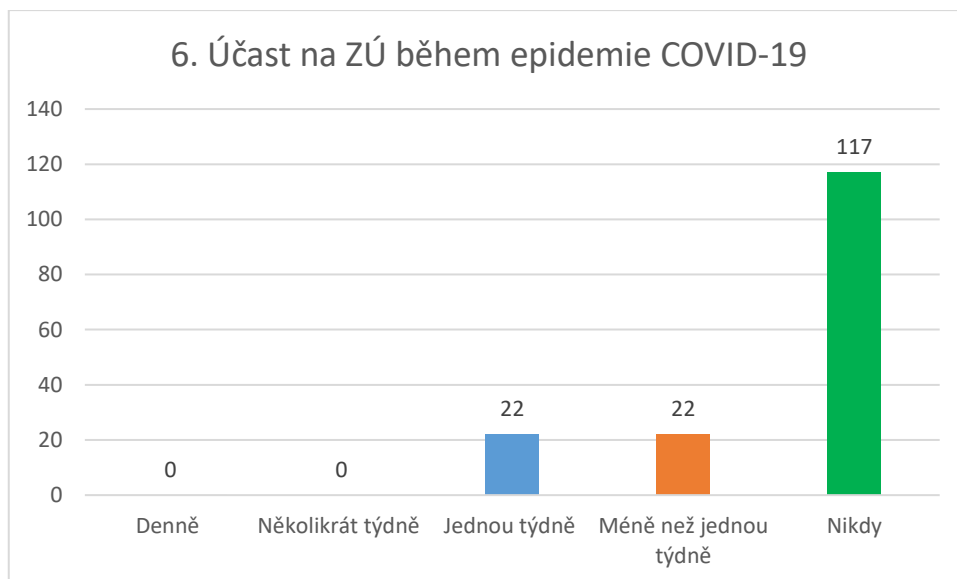
Graf č. 4 znázorňuje, jakými prostředky získávali respondenti informace o zájmových útvarech před vypuknutí epidemie COVID-19. Skrz sociální sítě získávali informace větší polovina dotazovaných respondentů (81). Skrz webové stránky SVČ Fokus, se o zájmových útvarech a táborech informovalo 50 (31%) respondentů. Třetí nejvyšší počet získal v dotazníku osobní rozhovor se zaměstnancem SVČ Fokus, na který odpovědělo celkem 17 respondentů. Nejméně, tedy 6 respondentů naopak volilo jiný způsob získání informací.

Graf č. 5

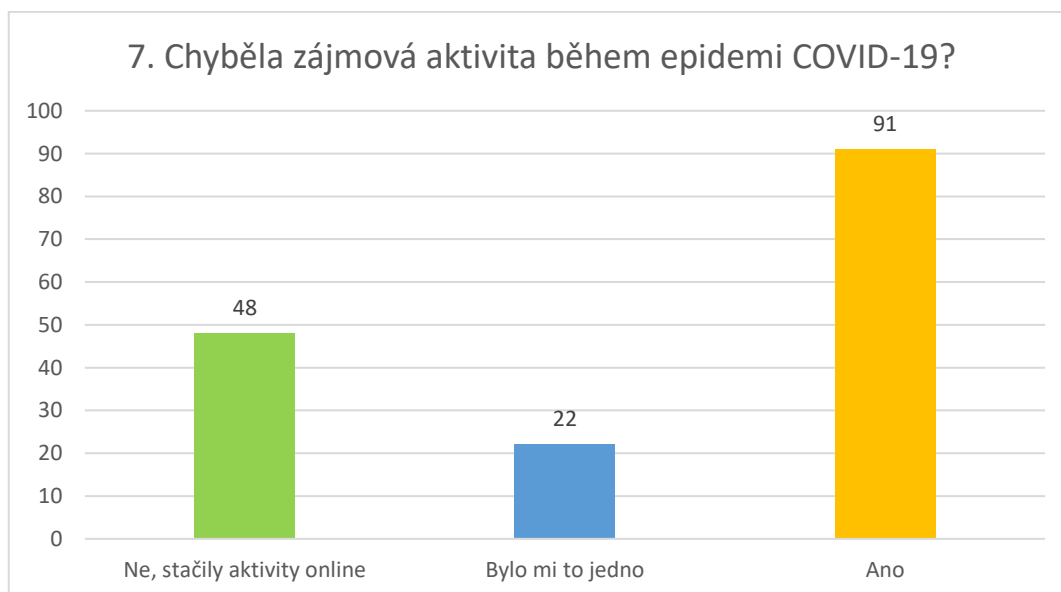
Účast na zájmových útvarech před epidemií COVID-19, nám znázorní graf č. 5. Nejvíce, tedy 94 (58,3%) respondentů, před epidemií docházelo do zájmových útvarů SVČ Fokus jednou týdně. Několikrát týdně docházelo do zájmových útvarů v SVČ Fokus hned 27 (16,7%) respondentů. Méně než jednou týdně odpovědělo 8 respondentů a do žádného zájmového útvaru před epidemií COVID-19 nedocházelo 22 respondentů.

Graf č. 6

Účast návštěvníků zájmových útvarů SVČ Fokus se během epidemie covid-19 značně snížil. Celkem 117 (73%) respondentů během epidemie covid-19 nikdy nenavštívili zájmový útvar SVČ Fokus. Následovali pouze dvě odpovědi se stejným počtem respondentů (22). A to jednou týdně a méně než jednou týdně.

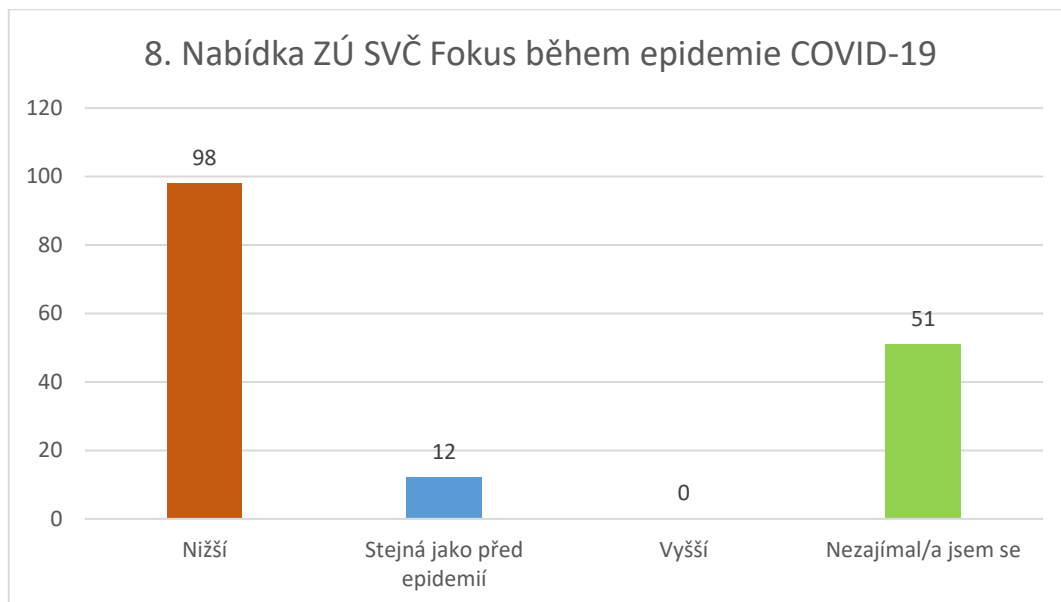
Graf č. 7

Graf č. 7 znázorňuje, zda respondentům chyběla zájmová aktivita během epidemie covid-19. U 91 (56,5%), tedy u větší poloviny respondentů jsme se dočkali kladné odpovědi, že lidem navštěvující SVČ Fokus zájmová aktivita během pandemie chyběla. Téměř jedné

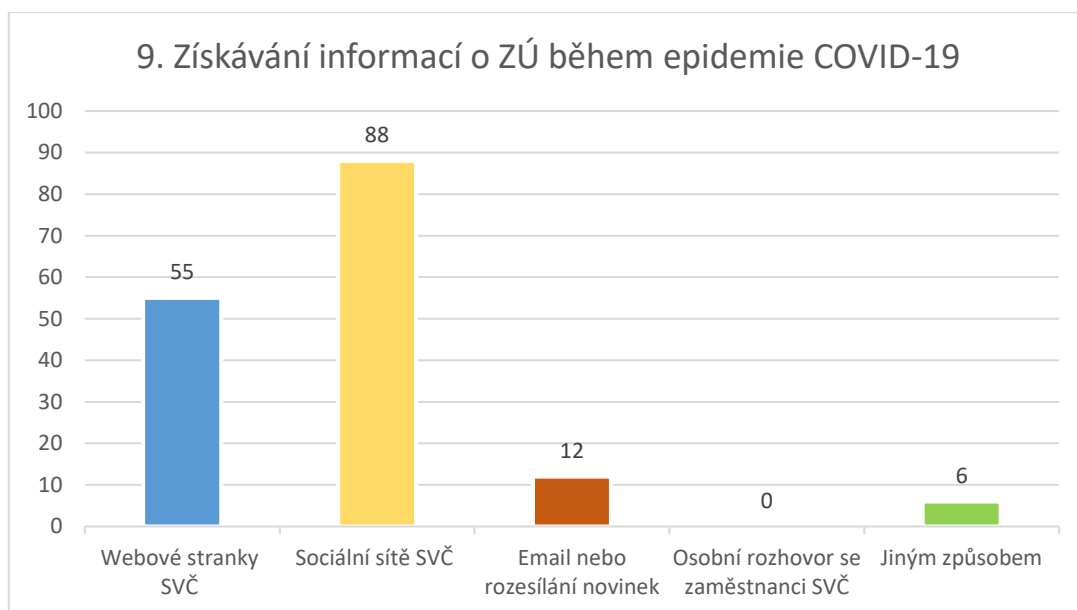
třetině respondentů 48 (29,8%), zájmová aktivita nescházela. Jedno to bylo celkem 22 respondentům.

Graf č. 8

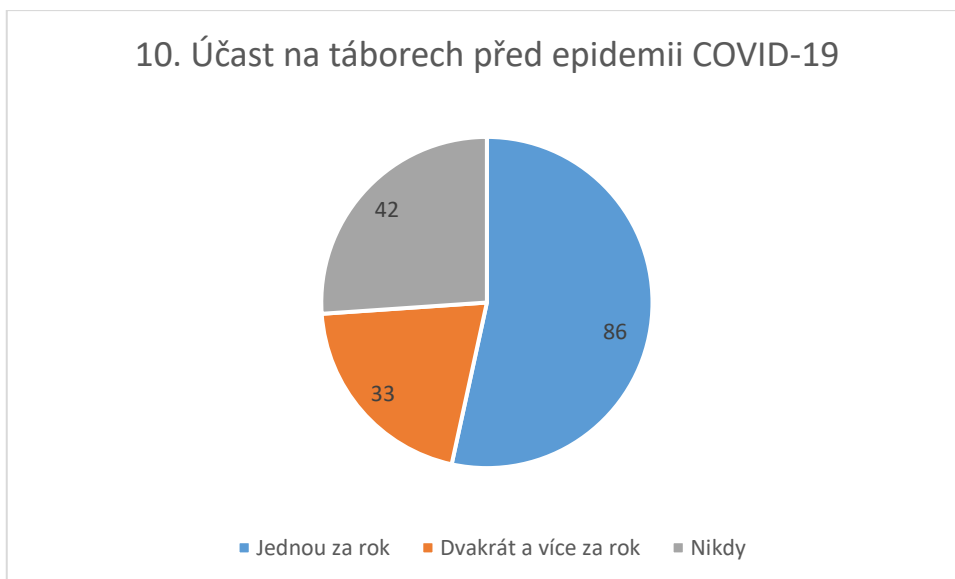
Otázka číslo 8 v dotazníkovém šetření, měla přiblížit jak klienti navštěvující SVČ Fokus vnímali nabídku zájmových útvarů během epidemie covid-19. Za nižší nabídku zájmových útvarů během epidemie, považuje hned 98 (60,8%) respondentů. O nabídku se nezajímalo 51 (31,6%) respondentů. Pouhým 12 respondentů přišla nabídka stejná jako před epidemií a žádnému z respondentů se nabídka nezdála vyšší.

Graf č. 9

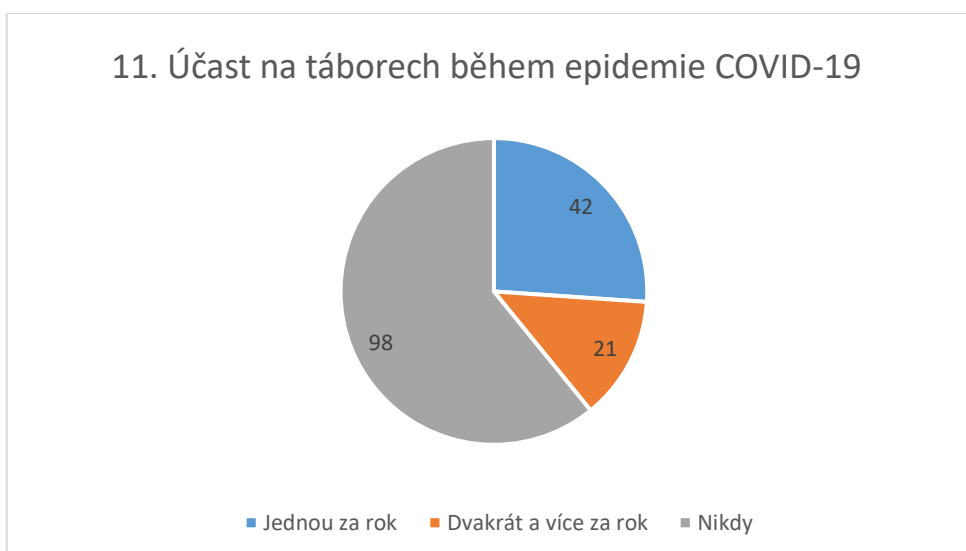
Získávání informací o zájmových útvarech během epidemie covid-19 vypovídá graf č. 9. Během epidemie se větší polovina respondentů 88 (54,6%) dozvěděla o zájmových útvarech prostřednictvím sociálních sítí SVČ Fokus. Přes webové stránky se informoval celkem 55 respondentů. Emailem získalo informace pouze 12 respondentů a jiným způsobem pak 6 z celkového počtu. Osobní rozhovor se zaměstnancem SVČ, aby se informoval o nabídce zájmových útvarů neabsolvoval žádný z respondentů.

Graf č. 10

Koláčový graf č. 10 nabízí přehled účasti klientů SVČ na táborech před epidemií covid-19. Před epidemií, se táborů SVČ zúčastnilo jednou za rok 86 (53,4%) respondentů, tedy větší polovina. Dvakrát a více za rok se na táborech objevilo hned 33 (20,5%) respondentů. Nikdy pak tábor před epidemií covid-19 nenavštívilo 42 (26,1%) respondentů.

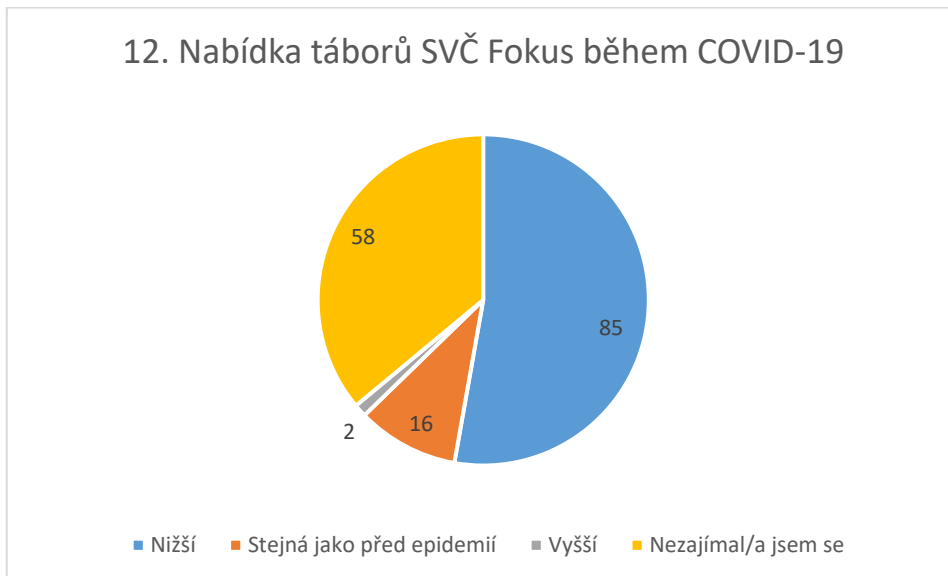
Graf č. 11

Graf č. 11 naopak od grafu č. 10 přibližuje účast na táborech během epidemie covid-19. Účast během epidemie byla značně nižší. Z grafu vyplývá, že nikdy se během epidemie covid-19 nezúčastnilo hned 98 (60,8%) respondentů. Dostatečně velké číslo je u odpovědi

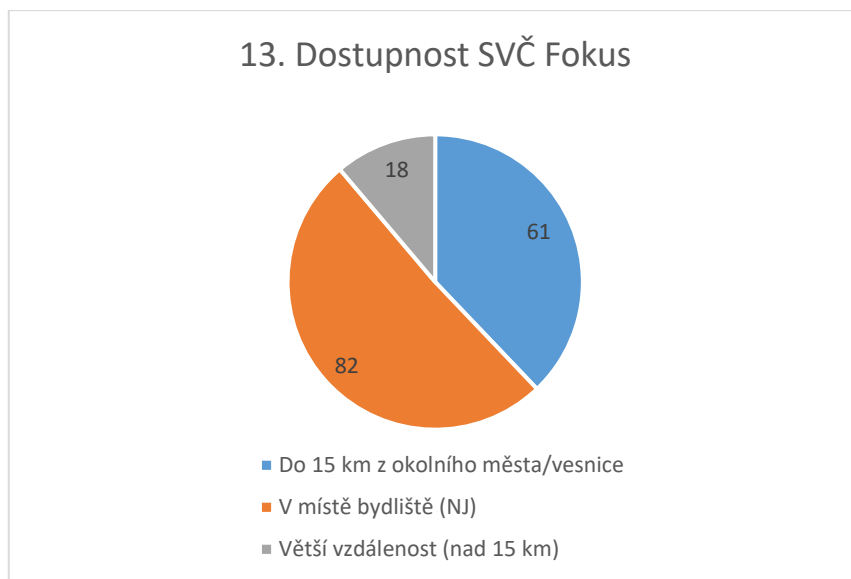
„jednou za rok“, kterou vyplnilo 42 (26,1%) respondentů. Dvakrát za rok se táborů pod SVČ Fokus zúčastnilo dalších 22 respondentů.

Graf č. 12

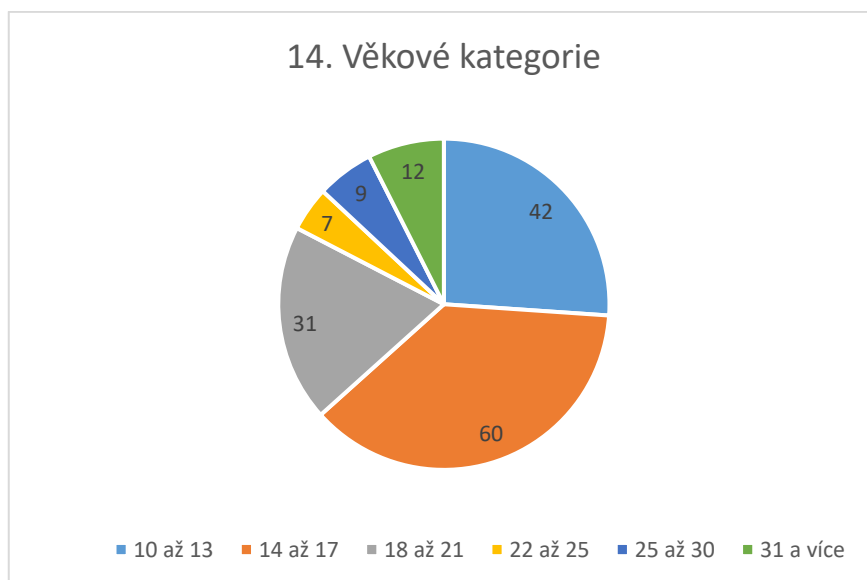
Otázka č. 12 zkoumala nabídku táborů SVČ Fokus během epidemie covid-19. Nižší nabídku táborů zaznamenala hned větší polovina respondentů, tedy celkem 85 (52,8%). O nabídku během epidemie se nezajímalo 58 (36%) respondentů. Stejnou nabídku táborů během pandemie jako před pandemií zaznamenalo 16 respondentů a pouze 2 respondentům přišla nabídka táborů dokonce vyšší než v době před covid-19.

Graf č. 13

Otázka č. 13 v dotazníku měla za cíl zjistit dostupnost SVČ Fokus klientů, kteří jej navštěvují. Hned 82 (50,9%) respondentů uvedlo, že SVČ Fokus mají ve svém místě bydliště. Dalších 61 (37,8%) respondentů má dostupné SVČ Fokus do 15 kilometrů z místa bydliště. Dalších 18 (11,3%) respondentů dojíždí ze vzdálenosti větší než 15 kilometrů.

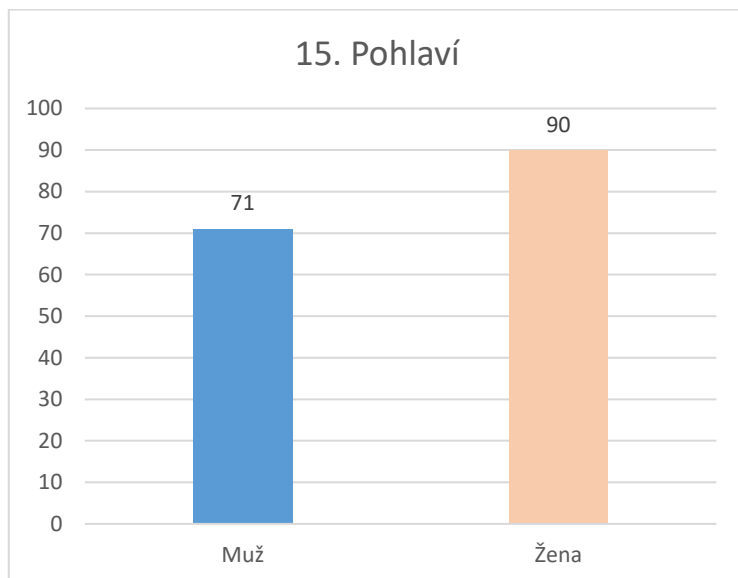
Graf č. 14

Graf č. 14 nám dává představu o věku respondentů. Záměrně byly dotazníky rozdány od větších dětí, z toho důvodu je i věková hranice posunuta a začíná až na 10 letech. Největší věkové zastoupení měla skupina ve věku 14 až 17 let (60). Druhou největší skupinou byla

skupina nejmladší, ve věku 10-13 let (42). Třetí nejvyšší skupinou byla třetí věková skupina 18-21 let (31). Další věkové skupiny, byly rozděleny po 7, 9 a 12 tázaných respondentů.

Graf č. 15

Graf č. 15 rozděluje pohlaví respondentů a ukázalo se, že větší účast mělo ženské pohlaví. Hned 90 (55,9%) respondentů byly ženy. Zbýlých 71 (44,1%) respondentů byli muži.

4.7 Závěrečná shrnutí výzkumu

Dotazníkového šetření se účastnilo celkem 161 respondentů. Tito respondenti byli záměrně osloveni a vybráni ze zájmových útvarů a příměstských táborů SVČ Fokus Nový Jičín. Dotazník obsahoval 15 výzkumných otázek.

Dotazník byl vyhodnocen pomocí grafů, které naleznete na stranách 54 až 65, empirické části diplomové práce. Na základě vyhodnocení dotazníkového šetření, můžeme již nyní odpovědět na výzkumnou otázku, která byla položena v úvodu a cíli diplomové práce. Následně si vyhodnotíme mnou předem stanovené hypotézy.

Vyhodnocení cíle diplomové práce, hlavní výzkumné otázky:

Jaký měla epidemie COVID-19 dopad na účast klientů volnočasových aktivit v SVČ Fokus? Pro vyhodnocení této otázky je nutno čerpat z dat uvedených v grafech č. 2 a 3. Z uvedených dat vyplývá, že před covidem-19 vykonávalo volnočasové aktivity 154 respondentů. Během

epidemie se počet vykonávaných volnočasových aktivit snížil na celkový počet 123, tedy o 31 respondentů. Nutno však podotknout, že plno respondentů místo sportování a nic nedělání usedlo za počítač, na kterém se věnovali ve svém volném čase hraní her, programování apod. Na první pohled tak číslo 31 respondentů, o které se volnočasová aktivita během pandemie covidu-19 snížila, nevypadá tak dramaticky. Bez počítače a celkově technologických věcí by to číslo bylo alespoň jednou tolik vyšší.

Díličí výzkumné otázky:

Jakým způsobem epidemie ovlivnila nabídku a naplněnost zájmových útvarů SVČ Fokus?

K odpovědi na tuto díličí výzkumnou otázku, čerpáme z dat uvedených v grafech č. 5 a 6. V grafu č. 5 máme vyobrazenou účast na zájmových útvarech před pandemií covid-19. Nejvyšší účast respondentů byla jednou týdně (94), několikrát týdně pak SVČ Fokus navštěvovalo 27 respondentů, denně 10 a méně než jednou týdně 8 respondentů. Celkově lze říci, že do zájmových útvarů před epidemií docházelo celkem 139 (86%) klientů. Během epidemie však tato čísla velmi klesla. Dle vyhodnocení grafu č. 6, lze zpozorovat, že účast a několika týdně a denní účast, která před epidemií byla na celkovém čísle 37 respondentů, klesla na nulu. Z dat v grafu č. 6, je jednoznačné, že zájmový útvar SVČ Fokus v Novém Jičíně během epidemie nikdy nenavštívilo hned 117 respondentů. Do zájmového útvaru v SVČ Fokus Nový Jičín během epidemie zavítalo pouze 44 (27%) respondentů a to pouze buďto jednou týdně nebo méně než jednou týdně. Celkově tak počet respondentů navštěvující zájmový útvar během epidemie klesl o 59%.

Jakým způsobem epidemie COVID-19 ovlivnila nabídku a naplněnost táborů?

Na tuto díličí výzkumnou otázku lze odpovědět souhrnem dat z grafů č. 10 a 11. Graf č. 10 udává dat z účastí na táborech před pandemií covid-19. Celkem 119 (73,9%) respondentů bylo účastníky táborů před pandemií. Z toho 33 (20,5%) respondentů se táborů zúčastnilo víc než jednou za rok. Pouze 42 respondentů se v době před pandemií táborů nezúčastnilo. Graf č. 11, který udává data z naplněnosti táborů během epidemie covid-19, že během pandemie se táborů nezúčastnilo již 98 respondentů, což je o 56 respondentů více, než tomu bylo v době před epidemií. Naopak víckrát než jednou za rok se táborů zúčastnilo pouze 21 respondentů a jednou za rok 42 respondentů. Všechny tyto čísla jsou klesajícího charakteru naproti době před pandemií.

Jakým způsobem trávili děti a mládež svůj volný čas během pandemie COVID-19?

Na výše uvedenou výzkumnou otázku lze čerpat z dat grafu č. 3. Většina respondentů trávila svůj volný čas na počítači, celkem 77 (47,8%). Dalších 38 (23,6%) respondentů uvedlo, že nevykonávali žádné volnočasové aktivity v době epidemie covid-19. Pohybové aktivity, jako tanec a sport vykonávalo celkem 23 (14%) respondentů. Hudbou, zpěv a například malováním si volný čas vyplňovalo během epidemie 19 (11,8%) respondentů. Jako jinou variantu v dotazníku zakroužkovali 4 (2,5%) respondenti.

Nyní si zrekapitulujeme čtveřici předem stanovených hypotéz:

1. Více než dvě třetiny respondentů vykonávalo během epidemie COVID-19 práce na počítači (hraní her, programování).

Z analýzy šetření (podle grafu č. 3) vyplývá, že první hypotéza dle výsledků výzkumu byla vyvrácena.

2. Více než dvě třetiny respondentů se před vypuknutím epidemie COVID-19 docházeli do zájmových útvarů jednou týdně.

Z analýzy šetření (podle grafu č. 5) vyplývá, že druhá hypotéza dle výsledků výzkumu byla vyvrácena.

3. Více než jedné polovině respondentů během epidemie COVID-19 chyběla zájmová aktivita.

Z analýzy šetření (podle grafu č. 7) vyplývá, že třetí hypotéza dle výsledků výzkumu byla potvrzena.

4. Více než jedna třetina respondentů se zúčastnila před epidemií COVID-19 táborů dvakrát a více za rok. Z analýzy šetření (podle grafu č. 10) vyplývá, že čtvrtá hypotéza dle výsledků výzkumu byla vyvrácena.

ZÁVĚR

V diplomové práci byla věnována pozornost Středisku volného času Fokus v Novém Jičíně před a během pandemie COVID-19. Cílem práce bylo zjistit, zda pandemie COVID-19 ovlivnila účast na volnočasových aktivitách SVC Fokus v Novém Jičíně, jaké změny proběhly v jednotlivých činnostech u dětí během průběhu pandemie. Rád bych uvedl, že toto téma jsem si zvolil z toho důvodu, že do SVC Fokus v Novém Jičíně jsem od útlého věku docházel a následně jsem několik let vedl kroužek. Veškeré materiály a dostupnost jsem tak měl plně k dispozici i díky dobrým vztahům s vedením organizace.

Aby byl naplněn stanovený cíl diplomové práce, bylo nejdříve třeba zkoumat teoretická východiska volného času ve vztahu dětí, mládeže a dospělých a pandemie covid-19. V první kapitole byl vymezen pojem volný čas, historický vývoj tohoto pojetí, funkce volného času, druhy volného času, struktura a účastníci volnočasových aktivit dětí mládeže a dospělých. V současné době ve SVC Fokus Nový Jičín existuje široká nabídka volnočasových aktivit. Poskytovateli volného času nejsou však pouze střediska volného času, ale i domovy mládeže, školní kluby a školní družiny, které byly během této doby značně omezeny. Z tohoto důvodu byly do teoretické části zahrnuty právě i tyto pojmy vztahující se k volnému času.

Diplomová práce také zahrnuje problematiku pandemie covid-19. Každý z nás se setkal s omezením volnočasových aktivit, zájmové činnosti a přerušení provozu těchto středisek během pandemie covid-19. Práce věnuje pozornost omezením volnočasové činnosti SVC Fokus Nový Jičín během pandemie. Během této doby došlo k velkým změnám, které ovlivnily volný čas a zájmové aktivity volného času. Pandemie měla velký dopad na denní režim dětí, mládeže, ale i dospělých.

Na základě teoretických východisek byl navázán kvantitativní výzkum, jehož cílem bylo zjistit, zda pandemie COVID-19 ovlivnila účast na volnočasových aktivitách SVC Fokus v Novém Jičíně, jaké změny proběhly v jednotlivých činnostech u dětí během průběhu pandemie. Příprava výzkumu započala již na jaře v roce 2023 a dle předem stanoveného průběhu byl výzkum uskutečněn na přelomu března a dubna 2023. Za důležité zjištění tohoto výzkumu považuji porovnání účasti klientů SVC na ZÚ před a během epidemie viz. grafy č. 5 a 6. To stejné se týká účasti na táborech (grafy č. 10 a 11). Pro samotné SVC Fokus, může být také přínosem porovnání aktivity klientů a zjišťování dostupnosti ZÚ a táborů před a během epidemie (viz grafy č. 4 a 9).

Teoretická a praktická část nabídla nový vhled do průběhu pandemie covid-19 a SVČ Fokus v Novém Jičíně. Výše uvedené výsledky je možné využít v rámci dalších budoucích výzkumů, kde je možné rozebrat tuto problematiku např. prostřednictvím kvalitativním strategie a detailního šetření, které nelze prostřednictvím dotazníku poznat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje

1. BABIAKOVÁ, Simoneta, a kol. *Pedagogika voľného času a školské kluby detí*. Banská Bystrica: Pedagogická Fakulta, Univerzita Mateja Bela, 2007. ISBN 978-80-8083-431-9.
2. BARNOVÁ, Silvia. *Čo nás naučila pandemická kríza?: situácia v stredných školách na Slovensku počas prvej vlny pandémie COVID-19*. Tým nad Vltavou: Nová Forma, 2021. ISBN 978-80-7612-335-9.
3. BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.
4. ČIHOVSKÝ, Jaroslav. K vývoji názorům volný čas. In *Volný čas a jeho současné problémy*. Sborník příspěvků přednesených na vědeckém sympoziu v Olomouci. Olomouc: Palackého univerzita, 2002.
5. DUMAZEDIER, Joffre. 1966. *Volný čas. Sociologický časopis*. In *Czech Sociological Review*, roč. 2, čís. 3, 1966, 443-447.
6. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.
7. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
8. HARTL, Pavel. 1996. *Psychologický slovník*. 3. vyd. Praha: Tercie. 301 stran. ISBN 80-90-15-49-0-5.
9. HASAJOVÁ, Lívia, Helena HRKOTOVÁ. *Tvorba medziľudských vzťahov v školskom prostredí*. In HANULIAKOVÁ, J. et al. *Klíma školy a agresívne správanie žiakov*. Konceptné vymedzenia. Dubnica nad Váhom: DTI, 2014, 69-122 s. ISBN 978-80-89732-12-8.
10. HELLER, Vojtěch. *Pandemie: od starověku po současnost: koronavirus přímo nezabíjí*. Praha: Petrklíč, 2020. ISBN 978-80-7229-810-5.
11. HENDL, Jan. 2016. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 4. vyd. Praha: Portál. 440 stran. ISBN 978-80-262-0982-9.

12. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
13. HOFBAUER, Břetislav a Michal KAPLÁNEK. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocení*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3.
14. CHOMOVÁ, Svetlana. *Volný čas – příležitost na rozvoj kreativity, inovací a vzdělávání*. Bratislava: národné osvetové centrum, 2009. ISBN 978-80-7121-313-0.
15. JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009. ISBN 978-80-7248-530-7.
16. JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. 2018. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada. 528 stran. ISBN 978-80-271-0586-1.
17. KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.
18. KOLLÁROVÁ, Dana, Alexandra, PAVLIČKOVÁ, A. *Volný čas a výchova mimo vyučovania*. Nitra: Pedagogická Fakulta UKF, 2018. ISBN 978-80-558-1329-5.
19. KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. ISBN 80-2231-930-9.
20. KRATOCHVÍLOVÁ, Emília, a kol. *Úvod do pedagogiky*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2007. ISBN 978-80-8082-145-6.
21. KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: Výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a praxi*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010. ISBN 978-80-8082-330-6.
22. LENČO, Peter. Vývoj výchovy vo voľnom čase. In: KUDLÁČOVÁ, B. *Európske pedagogické myslenie (od antiky po modernu)*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010. ISBN 978- 80-8082-336-8.
23. LINHART, Jiří a kol. 2003. *Slovník cizích slov pro nové století*. Český Těšín: Dialog. 412 stran. ISBN 80-85843-61-7

24. MANNIOVÁ, Jolana. *Kapitoly z pedagogiky I.*. Bratislava: Luskpress, 2004. ISBN 80-968956-2-1.
25. NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium.* Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.
26. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.
27. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času.* V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6
28. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času.* Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
29. PERIČ, Tomáš, Jan BŘEZINA. *Jak nalézt a rozvíjet sportovní talent.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0527-4.
30. POSPÍŠILOVÁ, Helena, ed. *Mládež, hodnoty a volný čas.* Olomouc: Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-036-3.
31. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník.* 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
32. ROJEK, Chris. *Leisure Theory: Principles and Practice.* New York: Palgrave MacMillan, 2005. ISBN 978-1-4039-0570-3.
33. SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace.* Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.
34. STEBBINS, Robert A. *Serious Leisure: A Perspective for Our Time.* New Jersey: Transaction Publishers, 2007. ISBN 978-1138532410.
35. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých.* Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
36. VÁGNEROVÁ, Marie. *Obecná psychologie.* Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-2463-295-7.
37. VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Základy pedagogiky volného času.* 2. upr. a dopl. vyd. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

38. VINCEJOVÁ, Eva Valášková, Tatjana VOLKOVÁ. *Ako vo voľnom čase II.* Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, ROKUS s.r.o Prešov, 2008. ISBN 978-80-8045-522-4.
39. ŽUMÁROVÁ Monika. Volný čas současných rodin. In: KRAUS, Blahoslav. *Životní styl současné české rodiny.* Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 138- 164 s. ISBN 978-80-7435-544-8.

Online zdroje

40. AMBROŽOVÁ, Petra, a kol. *Parents' view of media use by children during the Covid-19 pandemic.* [online] Univerzita Hradec Králové. 2021, [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Petra-Ambrozova-2/publication/350020482_PARENTS'_VIEW_OF_MEDIA_USE_BY_CHILDREN_DURING_THE_COVID_19_PANDEMIC/links/604ba282458515e529a3e527/PARENTSVIEW-OF-MEDIA-USE-BY-CHILDREN-DURING-THE-COVID-19-PANDEMIC.pdf
41. AL-BALUSHI, Buthaina, Musthafa Mohamed ESSA. *The Impact of COVID-19 on Children – Parent's Perspective.* [online] Int J Nutr Pharmacol Neurol Dis, 2020, [cit.10.6.2023].Dostupné: <https://journals.lww.com/ijnp/ layouts/15/oaks.journals/downloadpdf.aspx?an=01625776-202010030-00015>
42. BARTONÍČEK, Radek a kol. *Anatomie selhání: Váhání zmatek. Proč je Česko po roce pandemie v nejtěžší krizi.* [online] In: Zpravy.aktualne.cz, 2021. [cit. 10. 5. 2023]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/casova-osa-covid/r~fd4c3f7e0ec511eb9d470cc47ab5f122/>
43. BRESTOVANSKÝ, Martin. *Pedagogika voľného času 2: Pedagogika zážitku a hra.* [online] Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, 2013, [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://pdfweb.truni.sk/download?e-skripta/brestovansky-PVC2-pedagogika-zazitku-a-hra-2013.pdf>
44. CIOTTI Marco, a kol. *The COVID-19 pandemic.* [online] Critical Reviews in Clinical Laboratory Sciences, 2020, [cit. 7. 4. 2023]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32645276/>

45. ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT [cit. 8. 5. 2023]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>
46. EDUin. *iHned.cz: Covid vzal dětem školu i kroužky. Teď jsou apatické a chybí jim vidina konce.* [online] EDUin o.p.s., 2021, [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/ihned-cz-covid-vzal-detem-skolu-i-krouzky-ted-jsou-apaticke-a-chybi-jim-vidina-konce/>
47. FOKUSNJ.cz [online]. Nový Jičín: SVČ Fokus Nový Jičín, ©2013 fokusnj.cz [cit. 7.3.2023]. Dostupné z: www.fokusnj.cz
48. JANČINOVÁ, Mária, Michaela BABNIČOVÁ, Oľga CHROMÁ. *Covid-19, vplyv na kvalitu života a psychologické aspekty.* [online] *Pediatrica*, 2020, r. 15, č. 2. [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.amedisk/?amedicontroller=magazine&amedimethod=content&amedid=8747>
49. KAYUMOVA, Leysan R., a kol. *Using Interactive Platform “Round” to Organize Online Leisure Activities for Children During the Pandemic.* [online] *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 2021, roč. 10, č. 17. ISSN: 1305-8223. [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.ejmste.com/article/using-interactive-platform-round-to-organizeonline-leisure-activities-for-children-during-the-11182>.
50. KOCOVÁ, Nataša. *Problémy a perspektívy voľného času.* [online] MVEK- zborník príspevkov, Prešov: FHPV, 2011. ISBN 978-80-555-0482-7, [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <http://videoportal.fhpv.unipo.sk/2011/konf-ped/Zbornik.pdf>
51. KNOTKOVÁ, Alena. *Pedagogika voľného času.* [online] Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradce Králové, 2022, [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/publikace-ke-stazeni/pedagogika-volneho-casu.pdf>
52. KOMENDA, Martin, a kol. *Complex Reporting of the COVID-19 Epidemic in the Czech Republic: Use of an Interactive Web-Based App in Practice.* [online] *Journal of medical Internet research*. Toronto: JMIR Publications Inc., 2020, vol. 22, No 5. ISSN 1438-8871. [cit. 10. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/en/research/publications/1662839>

53. PODŽORNÝ, Michal. *Školní vzdělávací program*. [Online]. Sedmá novelizace. Nový Jičín: 2022. [cit. 1. 6. 2023]. Dostupné z: <https://fokusnj.iddm.cz/admin/download/document/1434635285>
54. SHAHIDI, Seyed Houtan, a kol. *Physical activity during COVID-19 quarantine*. Acta Paediatrica, 2020, [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32557827/>
55. SLOVENSKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY. [online] MŠVVaŠ SR, 2020. [cit. 14. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/>
56. SZIRMAIOVÁ, Mária. *Historický exkurz pedagogikou voľného času*. [online] MVEK- zborník príspevkov, Prešov: FHPV, 2011, [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Istvan1/subor/Szirmaiova.pdf>
57. XIANG, Mi, Zhiruo ZHANG, Keisuke KUWAHARA. *Impact of COVID-19 pandemic on children and adolescents' lifestyle behavior larger than expected*. [online] In Science Direct, 2020, vol. 63, no. 4. [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0033062020300967?via%3Dihub>
58. Život během pandemie. *Jak se pandemie promítá do společenských a volnočasových činností?* [online] In: Život během pandemie, 2021, [cit. 10. 6. 2023]. Dostupné z: <https://zivotbehempandemie.cz/socialni-aktivita>

Zákony

59. Zákon č. 561/2004 Sb., *zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský zákon), ve znění pozdějších právních předpisů*
60. Zákon č. 108/2006 Sb., *zákon o sociálních službách, ve znění pozdějších právních předpisů*

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
Covid-19	infekční onemocnění způsobené koronavirem (jeho označení)
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
kol.	kolektiv
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NJ	Nový Jičín
OSN	Organizace spojených národů
SVČ	Středisko volného času
ŠD	Školní družina
ŠK	Školní klub
ZÚ	Zájmový útvar

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	Pojem volný čas
Graf č. 2	Volnočasové aktivity před epidemií
Graf č. 3	Volnočasové aktivity během epidemie
Graf č. 4	Informace o ZÚ a táborech před epidemií
Graf č. 5	Účast na ZÚ před epidemií
Graf č. 6	Účast na ZÚ během epidemie
Graf č. 7	Zájmové aktivity během epidemie
Graf č. 8	Nabídka ZÚ během epidemie
Graf č. 9	Informace o ZÚ během epidemie
Graf č. 10	Účast na táborech před epidemií
Graf č. 11	Účast na táborech během epidemie
Graf č. 12	Nabídka táborů SVČ během epidemie
Graf č. 13	Dostupnost SVČ Fokus
Graf č. 14	Věkové kategorie
Graf č. 15	Pohlaví

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: Výzkumný dotazník

PŘÍLOHA P I: VÝZKUMNÝ DOTAZNÍK

Milí klienti SVČ Fokus Nový Jičín,

jsem studentem druhého navazujícího ročníku oboru Sociální pedagogiky – specializace výchovné poradenství, na Pedagogické fakultě, Univerzity Palackého v Olomouci. Tématem mé diplomové práce je „SVČ Fokus Nový Jičín před a během epidemie COVID-19“. Dovoluji si Vás požádat o vyplnění níže uvedeného dotazníku. Dotazník je anonymní, proto neuvádějte prosím svůj podpis. Dotazník bude sloužit výhradně pro zpracování empirické části v mé diplomové práci.

Děkuji za Vaši ochotu a čas strávený při vyplňování.

S pozdravem, Bc. Petr Burýšek

1. Co podle Vás znamená volný čas?

- a) Čas s rodinou
- b) Čas s přáteli
- c) Věnování se svým koníčkům
- d) Čas, který máme k dispozici po práci/škole
- e) Čas k regeneraci a odpočinku
- f) Jiné

2. Které volnočasové aktivity jste v SVČ Fokus vykonávali před vypuknutím epidemie COVID-19? (Vyberte nejvýše 3 možnosti)

- a) Sportovní aktivity (florbal, basketbal, atletika, apod.)
- b) Tvorba a umělecké dílny (malování, kreslení, keramika, apod.)
- c) Hudba a zpěv
- d) Tanec a divadlo
- e) Práce na počítači (programování, hraní her, apod.)
- f) Jiné
- g) Žádné

3. Které volnočasové aktivity jste v SVČ Fokus vykonávali během epidemie COVID-19? (Vyberte nejvýše 3 možnosti)

- a) Sportovní aktivity (florbal, basketbal, atletika, apod.)
- b) Tvorba a umělecké dílny (malování, kreslení, keramika, apod.)
- c) Hudba a zpěv
- d) Tanec a divadlo
- e) Práce na počítači (programování, hraní her, apod.)
- f) Jiné
- g) Žádné

4. Jakým způsobem jste získávali informace o nabídce táborů a kroužků SVČ Fokus během epidemie COVID-19?

- a) Webové stránky SVČ
- b) Sociální sítě SVČ (Facebook, Instagram, apod.)
- c) E-maily nebo rozesílání novinek
- d) Osobní rozhovory se zaměstnanci Fokusu
- e) Jiným způsobem

5. Jak často jste se účastnili zájmových útvarů v SVČ Fokus před vypuknutím epidemie COVID-19?

- a) Denně
- b) Několikrát týdně
- c) Jednou týdně
- d) Méně než jednou týdně
- e) Nikdy

6. Jak často jste se účastnili zájmových útvarů v SVČ Fokus během epidemie COVID-19 (i online)?

- a) Denně
- b) Několikrát týdně
- c) Jednou týdně
- d) Méně než jednou týdně
- e) Nikdy

7. Chyběla Vám zájmová aktivita během epidemie COVID-19?

- a) Ne, stačily aktivity online
- b) Bylo mi to jedno
- c) Ano

8. Jaká byla nabídka zájmových útvarů SVČ Fokus během epidemie COVID-19?

- a) Nižší
- b) Stejná jako před epidemií
- c) Vyšší
- d) Nezajímal/a jsem se

9. Jakým způsobem jste získával/a informace o nabídce zájmových útvarů SVČ Fokus během epidemie COVID-19?

- a) Webové stránky SVČ
- b) Sociální sítě SVČ (Facebook, Instagram, apod.)
- c) E-maily nebo rozesílání novinek
- d) Osobní rozhovory se zaměstnanci SVČ
- e) Jiným způsobem

10. Jak často jste se účastnil/a táborů SVČ Fokus před vypuknutím epidemie COVID-19?

- a) Jednou za rok
- b) Dvakrát a více za rok
- c) Nikdy

11. Jak často jste se účastnil/a táborů SVČ Fokus během epidemie COVID-19?

- a) Jednou za rok
- b) Dvakrát a více za rok
- c) Nikdy

12. Jaká byla nabídka táborů SVČ Fokus během epidemie COVID-19?

- a) Nižší
- b) Stejná jako před epidemií
- c) Vyšší

d) Nezajímá/a jsem se

13. Dostupnost SVČ Fokus Nový Jičín:

a) Do 15 km z okolního města/vesnice

b) V místě bydliště (NJ)

c) Větší vzdálenost (nad 15 km)

14. Uveď svůj věk:

a) 10-13

b) 14-17

c) 18-21

d) 22-25

e) 25-30

f) 30 a více

15. Uveď své pohlaví:

a) muž

b) žena